

Příčiny a dopady užívání kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů

Nikola Šišková

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Nikola Šišková**
Osobní číslo: **H21569**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Příčiny a dopady užívání kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti návykových látek, vývojové psychologie a vysokoškolského prostředí.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace smíšeného výzkumu formou dotazníkového šetření a hloubkového rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

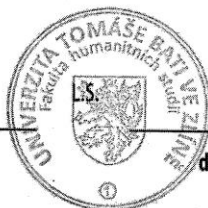
- HENDL, Jan, 2005. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN 8073670402.
ILLES, Tom, 2002. Děti a drogy: fakta, informace, prevence. Praha: ISV. ISBN 80-85866-50-1.
KNOTOVÁ, Dana, 2014. Školní poradenství. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4502-2.
MARÁDOVÁ, Eva, 2015. Prevence závislostí. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-70-9.
VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál. ISBN 8071783080.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lucie Cejpek Blašíková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **15. ledna 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně .....

.....

---

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). **Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.**

(2) **Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.**

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá příčinami a dopady užíváním kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce definuje pojem kratom, jeho užívání, účinky, popisuje uživatele kratomu a nahlíží i na legálnost u nás i ve světě. Další část je věnována příčinám a dopadům užívání návykových látek, ale také popisuje vlivy prostředí a mladou dospělost. Praktická část pak zjišťuje příčiny a dopady užívání kratomu.

Podle výsledků nejčastější příčina užití kratomu je „nuda/vyzkoušet něco nového“, kdy tuto odpověď zvolilo 15 responzí (43 %). Další nejčastější příčinou je „škola (nezajímavá výuka/vysoké nároky od učitelů)“, kdy tuto odpověď zvolilo 11 responzí (31 %). Naopak ze zjišťování negativních dopadů vyplynulo, že až 23 responzí (56 %), se „nesetkal/a s žádnými negativními dopady“. Druhým nejčastějším dopadem je zde „zhoršení fyzického zdraví (bolesti, nemoc)“, kdy tuto odpověď zvolilo 8 responzí (20 %).

Klíčová slova: kratom, užívání návykových látek, vysoká škola, student, vliv prostředí, psychoaktivní látka, humanitní obory.

ABSTRACT

This bachelor's thesis examines the causes and effects of kratom use among humanities majors. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part of the thesis defines the concept of kratom, its use, effects, describes kratom users and also looks at the legality in our country and in the world. The next part is devoted to causes and effects of substance use, but also describes environmental influences and young adulthood. A practical section then explores the causes and impacts of kratom use.

According to the results, the most frequent reason for using kratom is "boredom/trying something new", with 15 responses (43%) choosing this answer. The next most frequent reason is "school (uninteresting teaching/high demands from teachers)", with 11 responses (31%) choosing this answer. Conversely, the survey on negative impacts showed that up to 23 responses (56%), "did not encounter any negative impacts". The second most frequent impact there is "deterioration of physical health (pain, illness)", with 8 responses (20%) choosing this answer.

Keywords: kratom, substance use, college, student, environmental influence, psychoactive substance, humanities.

Tímto bych chtěla poděkovat za trpělivost a za vedení mé bakalářské práce Mgr. Lucii Blašíkové, Ph.D. Také bych ráda poděkovala svým nejbližším, že to se mnou v těchto těžších chvílích zvládli, byli mi vždy oporou a pomohli mi kdykoliv jsem potřebovala.

„Pokud jde o sex a drogy, lidé nikdy nemluví pravdu.“

Robin Cook

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KRATOM.....	12
1.1 DEFINICE KRATOMU	12
1.2 UŽÍVÁNÍ KRATOMU	13
1.3 ÚČINKY KRATOMU	14
1.4 UŽIVATELÉ KRATOMU	16
1.5 LEGÁLNÍ STATUS	18
2 PŘÍČINY A DOPADY UŽÍVÁNÍ.....	20
2.1 PŘÍČINY UŽÍVÁNÍ PSYCHOAKTIVNÍCH LÁTEK.....	20
2.1.1 Vliv rodiny a školy.....	21
2.1.2 Vliv vrstevníků.....	25
2.1.3 Vliv médií.....	25
2.2 DOPADY UŽÍVÁNÍ PSYCHOAKTIVNÍCH LÁTEK	25
2.3 OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI	30
2.4 STUDENTI VYSOKÝCH ŠKOL	30
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
3 DESIGN VÝZKUMU.....	34
3.1 CÍLE VÝZKUMU	34
3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A CÍLE	34
3.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
3.4 VÝZKUMNÁ METODA A TECHNIKA	35
3.5 METODY ANALÝZY DAT	36
4 ANALÝZA DAT.....	37
4.1 DEMOGRAFICKÝ SBĚR	37
4.2 NÁVYKOVÉ LÁTKY	40
4.3 UŽÍVÁNÍ KRATOMU	43
5 INTERPRETACE DAT.....	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá příčinami a dopady užívání kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů. Téma tohoto zaměření jsem si vybrala z důvodu rozšíření návykové látky v populaci a to již u dětí malé věkové kategorie. Dalším důvodem je zjistit, zda nejčastějším důvodem užití kratomu je právě zlepšení soustředění a také mne zaujal výzkum od Vostřelové, která ve svém výzkumu zjistila, že je 14 % výskyt užívání kratomu u humanitních/společenských věd (Vostřelová et al., 2021). V neposlední řadě mne zajímalo, jak moc je tato látka rozšířena v této oblasti, protože se jedná o novější psychotropní látku a neměla by být tak častá, jako právě alkohol.

Bakalářská práce si klade za cíl zjistit a popsat příčiny a dopady užívání kratomu. Práce se skládá z teoretické a praktické části.

Teoretická část bakalářské práce se skládá ze dvou kapitol. První kapitola je věnována látce kratom, kde je popsána definice této látky, dále je popsáno užívání kratomu a to například jakou formou se kratom užívá, v jakých dávkách a jaké má rizika užívání. V další subkapitole jsou popsány účinky kratomu, negativní účinky, dozvíme se také něco o uživatelích kratomu a to jak u nás tak v zemích, kde je kratom považován za tradiční medicínu. Také je zde popsána legislativa v naší zemi, a jak to funguje v zemích jiných. Druhá kapitola je pak věnována příčinám a dopadům užívání návykových látek. Jsou zde popsány vlivy prostředí, jako je rodina, škola, vliv médií a vliv vrstevníků. Dále je zde popsána závislost, a jak vzniká, dále se zabýváme ekonomickými, sociálními a zdravotními dopady na člověka v případě užívání návykových látek. V neposlední řadě je zde popsána mladá dospělost a kapitola věnující se studentům vysokých škol.

Praktická část bakalářské práce se zabývá příčinami a dopady užívání kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů. Tato část bylo realizována pomocí kvantitativního výzkumného šetření, které bylo realizováno formou dotazníku. Výzkum se rozděluje na tři oblasti, z čehož první je zaměřena na demografické pojetí, druhá na užívání návykových látek a tím rozdělení uživatelů kratomu a neuzivatelů. V poslední části se zabýváme užíváním kratomu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KRATOM

Kratom *mitragyna speciosa* je strom příbuzný kávovníku, který se vyskytuje v tropických oblastech jihovýchodní Asie, jako je Thajsko, Indonésie, Barma a Malajsie. Již od 19. století se zmiňuje jeho užití v tradiční medicíně a později byl v některých oblastech využíván jako náhražka opiátů. Ke konzumaci se využívají listy a menší stonky. Usušené listy mohou být žvýkány, kouřeny nebo zpracovány do extraktu. Nejčastěji se však používá usušený prášek, ze kterého se připraví nápoj, s účinky závislými na obsahu alkaloidů, zejména *mitragyna* a *7- α -hydroxymitragyninu* (7-HMG) (Roubík a Šindelář, 2023).

1.1 Definice kratomu

Mitragyna speciosa (z čeledi Rubiaceae) je 4 až 16 m vysoký tropický strom pocházející z jihovýchodní Asie, Filipín a Nové Guineje, který se však dnes pěstuje i jinde. V Thajsku se strom a přípravky z jeho listů nazývají kratom (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2015). V některých oblastech, kde se kratom vyskytuje, se můžeme setkat i s názvy jako Ketum, Biak-Biak, Kakuum, Kratom, Ithang nebo Thom (Suhaimi et al., 2016; UNODS 2021). Tradičně se čerstvé nebo sušené kratomové listy žvýkají nebo se z nich připravuje čaj; zřídka se kouří. V nízké dávce má kratom povzbuzující účinky a používá se proti únavě při dlouhé pracovní době. Při vysokých dávkách však může mít sedativně-narkotické účinky. Používá se také v tradiční medicíně a jako náhražka opia (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2015).

Kratom lze zakoupit v podobě listů, prášku, v kapslích, nebo jako tekutý či práškový extrakt. Barva kratomu se liší, stejně tak obsah alkaloidů, v závislosti na věku rostliny. Bílý kratom se řadí do nejmladší odrůdy, poskytuje energii, zvyšuje mentální koncentraci a zlepšuje náladu. Zralejší kratom je pak označován jako zelený a je spojován s euforií a pozitivní náladou. Nakonec červený kratom představuje plně vyspělou rostlinu a má mírně sedativní, relaxační a uklidňující účinky. Kvůli rozdílným klimatickým podmínkám pro růst mohou různé druhy kratomu obsahovat různé množství alkaloidů, což může způsobit různé farmakologické účinky. Kratom se po staletí používá v původních oblastech k léčbě úzkosti, poskytování energie a úlevě od bolesti, průjmu, kašle a deprese. Je součástí kultury a tradice v některých geografických oblastech, jako je jižní poloostrov Thajska. I přesto, že nesmí být v USA propagován k léčbě žádného lékařského stavu, je kratom často využíván jako náhrada za opioidy, k léčbě abstinčních příznaků po užívání opioidů, ke zlepšení nálady a ke zmírnění bolesti (Penzak, Durham, Phillippe, Fox, 2024).

1.2 Užívání kratomu

Většina lidí, kteří užívají kratom, obvykle žvýkají listy ve své původní formě přímo získané ze stromu. Tyto listy se konzumují podobně jako listy koky, nebo khaty v jiných částech světa. Uživatel může konzumovat listy jak v sušené podobě, tak i v čerstvé. Další možností je pak sušené listy nadrtit do formy prášku, který se poté louhuje v horké vodě a následně se vypije jako čaj. Chuť takového čaje není moc chutná, a tak se do ní přidává cukr, aby zakryl hořkou chuť. Barva prášku pak závisí na odrůdě kratomu. Kratom lze také konzumovat ve formě tablet, kdy se sušený a rozemletý kratom aplikuje do kapslí. Vylouhovanou tekutinu můžeme rovněž konzumovat s přidáním běžného nápoje, jako je například Coca-Cola, a zmírnit tak nahořklost. Konzumace kratomu spolu s alkoholickými nápoji může způsobit vážné zdravotní problémy (Kratina, 2017).

Dávkování

Účinky kratomu jsou komplexní. Při nízkém dávkování (1 až 5 gramů čerstvých listů) bývají uváděny účinky, jako je zvýšení pracovní schopnosti, soustředěnosti, pozornosti či libida. Nástup účinků se projevuje během prvních 10 minut a stav trvá 1 až 1,5 hodiny. Mezi fyzické projevy patří mírné zúžení zorniček a zarudnutí očí. U střední až vyšší dávky (6 až 15 gramů) naopak způsobují sedativně-narkotické účinky podobné účinkům opiátů. U opiátových drog je ale euforický efekt intenzivnější než u kratomu. Vyšší dávky (vyšší jak 15 gramů) mohou mít euforický nebo dysforický efekt provázený pocením, závratěmi a nevolností (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2015; Prozialeck, 2012). Právě díky těmto protikladným účinkům kratom spadá mezi atypické opiáty (Raffa et al., 2018).

Farmakologie

Nejvyšší zastoupení v kratomu má mitragynin, který tvoří až 66 % všech alkaloidů, celkově asi 2 % hmotnosti. V menším množství (0,2 až 2 %) se vyskytuje také 7-hydroxymitragynin, který vzniká in vivo jako aktivní metabolit mitragyninu. Paynathin představuje přibližně 9 % obsahu alkaloidů a spesiogynin asi 7 %. Mitragynin a jeho aktivní metabolit 7-hydroxymitragynin jsou hlavními látkami zodpovědnými za psychoaktivní účinek kratomu (Plačková a Kasal, 2022).

Rizika užívání kratomu

V poslední době se zaznamenává nárůst hlášení o nežádoucích zdravotních účincích spojených s užíváním kratomu, včetně ojedinělých případů úmrtí. Přesto není přímý důkaz, který by potvrdil, že kratom byl hlavní příčinou těchto úmrtí. V nižších dávkách jsou nežádoucí účinky obvykle mírné a značně se liší mezi jednotlivými uživateli. Mezi nejběžnější nežádoucí účinky patří úzkost, podrážděnost, nevolnost a zvracení. Vážnější případy intoxikace jsou spíše spojeny s užíváním vysokých dávek kratomu nebo koncentrovaných extraktů. Některé z hlášených nežádoucích účinků zahrnovaly zrychlení srdečního tepu, poškození ledvin a křeče (Prozialeck et al., 2019 in Vostřelová et al., 2021). Podle Roubíka a Šindeláře (2023) je kratom obecně považován za látku s nízkou toxicitou, ale většina zjištěných toxických účinků pochází z experimentů na zvířatech, které měly různé výsledky. Na hlodavcích bylo zjištěno možné poškození jater a ledvin při vysokých dávkách kratomu. Nicméně přenesení těchto zjištění z pokusů na zvířatech na člověka je sporné.

Nižší dávky vyvolávají charakteristické stimulační účinky, které jsou podobné účinkům kokainu. Naopak vyšší dávky vykazují sedativní účinky na centrální nervovou soustavu srovnatelné s účinky morfinu. Během stimulačních účinků mohou nastat nepříjemné jevy, jako je zrychlený srdeční tep, svědění kůže, nevolnost, ztráta chuti k jídlu a zvýšené vylučování moči. Pravidelní uživatelé pak mohou zaznamenávat vyšší úbytek na váze, rozvoj anorexie, ale i vznik psychóz, chronickou únavu či mít epileptické záchvaty. Vědecké důkazy naznačují, že dlouhodobé užívání kratomu po dobu 3 až 30 let může vyústit v rozvoj závislosti. Tento denní rituál užívání drogy s cílem zvýšení pracovní výkonnosti a potlačení spánku a únavy se může později projevit v neschopnost jedince fungovat v běžném životě bez užívání kratomu (Kratina, 2017).

1.3 Účinky kratomu

Účinky kratomu jsou podobné opiátům a zahrnují analgezií a mírnou euforii, přičemž se však vyskytuje méně nepříznivých dopadů na centrální nervový systém ve srovnání s tradičními opioidními léky. Nicméně užívání kratomu může vést k fyzické i psychické závislosti a může být spojeno s vážnými nežádoucími účinky, jako je jaterní toxicita, záchvaty a dokonce smrt. Důležité je zdůraznit, že tato rizika často souvisejí se současným užíváním více látek (Policie České republiky, 2023). Celkový účinek kratomu závisí na několika faktorech, včetně dávky, konkrétní odrůdy, obsahu účinných látek a individuální tolerance nebo genetických variantách. Tyto genetické odchylky mohou ovlivnit, jak tělo

zpracovává kratom. Rychlost účinku může být ovlivněna tím, zda byl kratom konzumován na plný nebo prázdný žaludek, protože jídlo obecně zpomaluje jeho účinky. Celkový účinek kratomu trvá asi 5-7 hodin, s vrcholem účinku obvykle mezi 2-4 hodinami po konzumaci. Nicméně některé slabé účinky mohou přetrvávat i následující den (Roubík a Šindelář, 2023). Pro lepší pochopení účinků kratomu je zde například zpráva z Německa, která popisovala případ 25 letého muže, u kterého se vyvinula intrahepatální cholestáza (zhoršený tok žluči uvnitř jater) poté, co dva týdny konzumoval vysoké dávky prášku kratomu (Kapp et al., 2011). Podobný případ se stal 58 letému muži, který trpěl cholestatickou hepatitidou (toxicita jater), toto poškození jater bylo spojeno s dlouhodobým užíváním kratomu. Poté, co muž přestal kratom užívat se jeho problémy zmírnili a problém byl vyřešen, když ale opět obnovil konzumaci kratomu, stav se opět zhoršil (Singh, Narayanan a Vicknasingam, 2016). Tímto lze předpokládat, že užívání kratomu může způsobit poškození jater. Dalším možným účinkem kratomu jsou záchvaty, kdy Afzal, Esang a Rahman, (2020) popsali ve svém výzkumu případ 27 letého bělocha s psychiatrickou anamnézou, který dostal záchvat, ztratil vědomí a tím skončil v nemocnici. Během vyšetření se zjistilo, že pacient pravidelně užíval kratom, (poslední půl rok denně 3 až 4 osmi-mililitrové lahvičky kratomu) ve snaze zmírnit svou úzkost po ztrátě zdravotního pojištění.

Negativní účinky kratomu

Negativní účinky jsou vzácné, pokud se kratom užívá v malých dávkách. Naopak vážné negativní účinky se mohou vyskytnout při užívání kratomu u vysokých dávek, nebo v extrémně koncentrovaných produktech jako jsou extrakty. Při akutním předávkování jsou nejčastějšími nežádoucími účinky například zvracení, křeče, účinky sedativní/opioidní, které zahrnují zmatenost, ospalost a vzácné respirační depresi (Grundmann, Hendrickson a Greenberg, 2023). Také podle Pohanky a Fuska, (2023) mohou na sobě lidé, kteří užívají kratom, pozorovat nežádoucí účinky jako je neklid, problémy se spánkem, tachykardie, zvracení a stavy zmatenosti. Méně časté jsou pak halucinogenní stavy a respirační problémy. Problém vzniká při pravidelném užívání kratomu, tam může vzniknout závislost. Abstinenční příznaky jsou pak podobné těm při vysazení opiátů. To dokazuje například i studie z roku 2014, kdy bylo zkoumáno 293 pravidelných konzumentů kratomu, kteří brali dávku 79 mg kratomu formou nápoje alespoň 3x denně a to po dobu nejméně půl roku. Vážná závislost byla zjištěna u nadpoloviční většiny. Nejčastějšími příznaky abstinence byly křeče, bolest, problémy se spánkem, průjem atp. Podle Roubíka a

Šindeláře (2023) mezi akutní vedlejší účinky kratomu patří úzkost, podrážděnost a zvýšená agresivita. Při vyšších dávkách mohou převažovat nežádoucí účinky podobné těm u opiátů, jako je útlum, nevolnost, zácpa a svědění. Dlouhodobé užívání vyšších dávek kratomu může způsobit hyperpigmentaci kůže, třes, hubnutí, ztrátu chuti k jídlu a dokonce i psychózu. Existují také záznamy vážných záchvatů po užití kratomu, zejména při kombinaci s jinými drogami.

1.4 Uživatelé kratomu

Je důležité si uvědomit, že existují rozdíly mezi uživateli kratomu v jihovýchodní Asii, kde je tato rostlina považována za tradiční drogu, a uživateli na Západě, kam byla tato droga dovezena. Zatímco na Západě bylo zaznamenáno několik případů toxicity a smrti, v jihovýchodní Asii, kde se kratom používá již delší dobu, nebyly hlášeny podobné případy (Policie České republiky, 2023).

Uživatelé v jihovýchodní Asii

Hodnota kratomu jako tradičního léku a domácího léku v Malajsii, Thajsku a Indonésii se datuje do staletí a je nadále používána ženami především ve venkovských oblastech na řadu onemocnění: horečky, bolesti kašle, hypertenze, cukrovky, úzkosti, nebo jako obklad na rány a jako odčervovací prostředek. Mimo domovské prostředí není užívání kratomu ženami společensky přijatelné, ale muži jej často užívají jako afrodiziakum, stimulant a povzbuzující prostředek pro náročné pracovní podmínky. Mohou je také využít jako nápoj k tlumení bolesti a večerní relaxaci. Pokud je kratom v jihovýchodní Asii konzumován muži, není kratom stigmatizován jako droga, ale považuje se jako náhrada za alkohol. Dále není ani stigmatizován, pokud je droga konzumována těmi, kteří pocítují abstinenci příznaky nebo touhu po jiných drogách, jako je opium, nebo stimulanty. Způsoby podávání jsou primárně používáním čerstvých listů a louhováním listů jako vodní nálev. Mnoha pravidelným spotřebitelům roste strom kratom na zahradě, zatímco jiní si je mohou koupit u místního prodejce. V posledních letech se kratom častěji používá jako strategie zmírnit abstinenci příznaky od opioidů a dalších drog. Novým trendem mezi teenageri a mladými dospělými v Thajsku a Malajsii je smíchání kratomu s kofeinovým nápojem (jako je Cola) a přidáním sirupu na kašel obsahující buď diphenhydramin, nebo dextrometorfan. Tato směs je obvykle označována jako „4 x 100“ a vede k euforickému zážitku, který může vést k fatální otravě více drogami (Grundmann, Hendrickson a Greenberg, 2023).

Uživatelé na Západě

Během posledních dvaceti let získal kratom popularitu v USA a Evropě díky rostoucí dostupnosti v místních specializovaných obchodech a na internetových stránkách. Podle údajů z průzkumu je kratom často prodáván a používán společně s produkty obsahující konopí, kanabidiolem a produkty kávy, které jsou státy USA stále více uznávány jak pro rekreační, tak pro lékařské účely (Grundmann, Hendrickson a Greenberg, 2023).

Grundmann, 2017 popsal průzkum v západních zemích, který byl distribuován v USA. Tento anonymní online průzkum byl proveden v roce 2016 mezi 10 000 současnými uživateli kratomu. Průzkum vyplnilo celkem 8049 respondentů. Výzkum byl proveden s cílem odpovědět na následující otázky: 1) kdo konzumuje kratom a za jakým účelem? 2) Jaké vnímané příznivé a nepříznivé účinky uvádějí uživatelé kratomu, pokud se vezme v úvahu dávka a frekvence konzumace? A za 3) má kratom potenciál ke zneužití a abstinenci příznaky? Podle výsledků je kratom primárně používán populací středního věku a to od 31 do 50 let, nejsou Hispánci, jsou v manželství nebo v partnerském vztahu, mají zaměstnání, s průměrným nebo vyšším platem, s vysokoškolským vzděláním a kratom užívají více než rok, ale méně než 5 let. Je nejvíce využíván pro účely samoléčby bolesti (68 %) a emocionálních nebo duševních stavů, jako je úzkost, deprese nebo PTSD (66 %). Nejvíce uváděné negativní účinky se týkaly převážně trávicího traktu, nevolnosti, zácpy, závratí a ospalosti. Tyto účinky ale závisely vždy na užití dávky. Tyto nežádoucí účinky se objevují zejména při vyšších dávkách (5g a více) a častějším užíváním (22 a více dávek týdně).

Uživatelé v České republice

Vostřelová et al., 2021 popisují práce, které se skládají ze dvou samostatných online průřezových studií provedených nezávisle na sobě, kde se respondenti skládali ze studentů vysokých škol. Hlavním záměrem prvního výzkumu bylo identifikovat rozsah a vzory užívání kratomu mezi vysokoškolskými studenty. Ke sběru dat byl využit online dotazník, který obsahoval uzavřené otázky. Respondenti byli požádáni o uvádění svého pohlaví a studijního zaměření, přičemž studijní zaměření bylo převzato z bakalářské práce. Dotazník dále zahrnoval otázky týkající se prevalence užívání kratomu, věku při prvním užití a

frekvenci užívání, přičemž škála frekvence užívání byla převzata z existujícího dokumentu o prevenci rizikového chování dětí a mládeže. Distribuci dotazníku mezi respondenty probíhala převážně na sociálních sítích využitím metody sněhové koule k zachování rozmanitosti vzorku. Cílem druhé studie bylo zhodnotit úroveň informovanosti studentů vysokých škol o kratomu a zjistit, jak tito studenti získávají informace o této látce. Celkem 197 studentů vyplnilo dotazník, přičemž 65,5 % tvořily ženy a 34,5 % muži. Nejvyšší celoživotní prevalence užívání kratomu byla zaznamenána u studentů uměleckých oborů, kde 57,1 % uvádělo zkušenost s užíváním kratomu. Dále se ukázalo, že kratom užilo během posledního roku 18,3 % respondentů a za poslední měsíc 11,2 % respondentů. Muži vykazovali vyšší míru zkušeností s kratomem než ženy, což se projevilo v celoživotní prevalenci (20,9 % u mužů oproti 17,1 % u žen) i v užívání v posledním roce a měsíci. Většina respondentů uváděla věk prvního užití mezi 18 a 23 lety a nejčastěji označovala frekvenci užívání jako „příležitostně (méně než 1 týdně)“ nebo „experimentálně (jednorázová zkušenost)“. Celkově lze říci, že kratom je mezi vysokoškolskými studenty relativně rozšířenou látkou s variabilními mírami užívání podle pohlaví a studijního zaměření.

1.5 Legální status

Přístup k používání kratomu se výrazně liší napříč různými zeměmi. Zatímco v některých zemích je držení nebo prodej kratomu trestné a tento přípravek je považován za návykový, v jiných zemích je jeho prodej poměrně otevřený. Stejně jako neexistuje jednotná shoda ohledně bezpečnosti kratomu, neexistuje ani jednotný přístup k legislativním opatřením ohledně kratomu a regulace se často mění v závislosti na aktuálních společenských názorech. Jako příklad můžeme uvést thajské království, kdy se kratom užívá historicky a rostlina *Mitragyna speciosa* je zde běžná. Nicméně v roce 1979 bylo uznáno, že kratom je nebezpečná návyková látka a jeho držení a prodej byly zakázány. Později, v roce 2021, však thajské království otočilo a kratom vyňalo ze seznamu návykových látek, což jej uznalo za součást tradiční thajské medicíny (Pohanka a Fusek, 2023).

Rozdílné postavení má kratom i v rámci spojených států amerických, kde některé státy zakázaly jeho prodej jako návykové látky. Zatímco jiné státy regulují prodej jen omezeně. V evropské unii lze také pozorovat rozdílné přístupy. Například ve Francii je kratom od roku 2020 považován za návykovou látku, zatímco v Německu je jeho prodej poměrně

volný. Polsko zvolilo přísnou regulaci a od roku 2009 je prodej kratomu nezákonný (Pohanka a Fusek, 2023).

V **České republice** není prodej kratomu jmenovitě regulován, ale v odborné veřejnosti se v současnosti diskutuje o možných opatřeních. I když není přímo regulován jako potravinu nebo lék, nemůže být prodáván jako potravinu, protože zákon o potravinách vyžaduje doloženou historii spotřeby. Z tohoto důvodu se prodejci často vyhýbají označení kratomu jako potravinového doplňku nebo léků. Kupujícím je pak na základě svého rozhodnutí, zda se rozhodnou kratom konzumovat. Probíhají také odborné diskuse o zařazení kratomu na seznam návykových látek, což by mělo dopad na jeho prodej na území České republiky (Pohanka a Fusek, 2023).

2 PŘÍČINY A DOPADY UŽÍVÁNÍ

Podle Vágnerové, 1999 si lidi vždy hledali způsoby, jak uniknout z každodenní reality aby tak hledali pocity štěstí, síly, inspirace či úžasných schopností. V minulosti se objevovali přírodní i uměle vytvořené psychoaktivní látky, které jim poskytovaly požadované pocity. I přes vědomí negativních dopadů užívání těchto látek (jako závislost, zhoršení sebeúcty), se jich lidé nevzdali, protože nabízejí rychlé uspokojení a únik od starostí. V různých dobách a kulturách měla každá droga své místo a užívání bylo často tolerováno jako součást tradice (Vágnerová, 1999).

2.1 Příčiny užívání psychoaktivních látek

Na začátku je nutno říct, že užívání drog není způsobeno jedním platným faktorem pro všechny, kdo s užíváním drog začíná. Příčin může být hned několik (Hajný, 2001). Je evidentní, že odpověď na otázku, proč lidé užívají drogy, není jednoduchá. Skutečností je, že neexistuje jednoznačná odpověď. Příčiny se skládají z mnoha faktorů, které ovlivňují každého jedince individuálně (Presl, 1995).

Vágnerová, 1999 popisuje různé důvody užívání psychoaktivních látek:

- „**Potřeba vyřešit problémy, uniknout stresovým situacím a frustrací, uvolnit zábrany.**
- **Potřeba dosáhnout uspokojení nebo slasti, která není jinak dosažitelná, resp. Není běžné dostupná.**
- **Potřeba uniknout stereotypu, nudě, získat inspiraci.**
- **Potřeba sociální konformity, uchování sociálních vztahů, potřeba být akceptován skupinou nebo subkulturou, v níž užívání drog patří k standardu chování.**“

Také Mühlpachr, 2008 analyzuje vliv sociálních změn na výchovu mladé generace a identifikuje hlavní motivace, které vedou mladé lidi k užívání drog. Jsou jimi:

- „**Módnost okusit drogu,**
- **Zvědavost, experimentace sama se sebou a drogou,**
- **Samoléčební psychických poruch, lability, ostychu, studu apod.**
- **Přizpůsobení se partě**
- **Způsob protestu**

- *Únik od problémů a před problémy,*
- *Zvýšení koncentrace pozornosti, hledání inspiračních zdrojů,*
- *Umocnění pozitivních prožitků, zabezpečit si zdroj pozitivních prožitků i za cenu poškozeného zdraví, touha oddat se prožitkům, čiré libosti.“*

Podle Krause, 2015, příčiny užívání návykových látek mohou být komplexně vysvětleny pomocí bio-psycho-sociálních faktorů, které mohou motivovat jedince k začátku užívání těchto látek. Tyto faktory lze dále rozdělit na **endogenní a exogenní**, což usnadňuje lepší porozumění mechanismům ovlivňujícím toto chování (Kraus, 2015).

Endogenní příčiny zahrnují biologické a psychologické faktory. Biologické příčiny mohou být vrozené, nebo geneticky determinovány a mohou přispět k užívání návykových látek, ale obvykle působí ve spojení s dalšími faktory. Psychologické příčiny jsou spojeny s osobnostními rysy, které se vyvíjejí během života jedince. Například nižší inteligence může být jedním z potenciačních endogenních faktorů. Jedinci s nižší inteligencí mohou mít potíže s rozpoznáváním a hodnocením svého chování. Také se mohou stát náchylnějšími k užívání návykových látek, aniž by si plně uvědomovali rizika a následky spojené s jejich užíváním. K endogenním příčinám lze také zařadit vyšší úroveň impulzivity a obtíže s adaptací a řešením problémů. Jedinec s vyšší mírou impulzivity často reaguje afektivně a nedokáže plně vnímat možná rizika a následky svých akcí. Dále jedinec, který má problémy s přizpůsobením se a řešením problémů, může hledat únik prostřednictvím užívání návykových látek, které mu mohou poskytnout dočasnou úlevu od jeho problémů. Bohužel si jedinec obvykle neuvědomuje, že užívání návykových látek neřeší jeho problémy, ale spíše je prohlubuje (Kraus, Hroncová a kol., 2010). **Exogenní** příčiny můžeme vnímat jako sociální faktory, do kterých řadíme rodinu, školu, vrstevnické skupiny, média a lokální prostředí (Kraus, 2015). Faktory, které mohou přispět k užívání návykových látek, jsou podrobně rozeprány níže.

2.1.1 Vliv rodiny a školy

Kraus a Poláčková (2001) tvrdí, že rodinu tvoří nejméně 3 osoby, mezi nimiž existují vazby jakožto manželské, rodičovské, či příbuzenské. Základ rodiny pak tvoří muž a žena, kteří tvoří vztah trvalejšího charakteru a výchozím znakem je zde existence nejméně jednoho dítěte bez ohledu na jeho věk. Naopak Jedlička, (2004) definuje rodinu jako: *“Tradiční společenství osob, které lze najít v nějaké podobě v každé známé kultuře. V jejím rámci se utvářejí základní charakteristiky našeho duševního života. Rodina přitom slouží*

jako zprostředkující skupina mezi jedincem a společností. Obecně vzato spočívá primární funkce rodiny v tom, že již od narození ovlivňuje vývoj jedince, vytváří citové vazby, které mají dlouhodobý vliv a zapisují se trvale do duševního života dítěte. Jedinec si sebou odnáší do života základní pojetí citů a modely chování jako své vlastní dispozice či sklony. Zprostředkující funkce rodiny spočívá také v tom, že v jejich společenství získává jedinec základní stupnici hodnot, jejichž prostřednictvím se připravuje na společenský život.” Funkce rodiny zajišťuje mnoho dalších aktivit. Podle Krause a Poláčkové, (2001) rodina:“Zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, vytvářejí specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje.” Tímto lze předpokládat, že vliv rodiny na dítě značně ovlivňuje jeho postoje do celého života.

Důležitou složkou rodiny je její schopnost plnit své funkce a být kompletní. V rodinách, kde nedochází k adekvátnímu naplnění těchto funkcí, jedinec často začne kompenzovat své neuspokojené potřeby pomocí užívání návykových látek. Takové rodiny jsou jedním z hlavních důvodů pro vznik závislosti (Mühlpachr, 2008).

Funkčnost rodiny můžeme rozdělit na 5 kategorií právě podle funkčnosti vzhledem dítěti. Zaprvé to mohou být **rodiny stabilizovaně funkční** – kdy rodina plně zajišťuje kvalitní socializační podmínky. **Funkční rodiny s přechodnými vážnými problémy** – zde se problémy vždy vyřeší a rodina se díky těmto problémům může i dále rozvíjet. **Rodiny problémové** – v těchto rodinách převládá více než jen problémy, rodina často čelí krizi a možnosti rozpadu. **Rodiny dysfunkční** jsou již vážněji narušeny a děti mohou být ohroženy. V poslední řadě **rodiny afunkční** jsou ty, které neplní vůči dítěti své povinnosti a dítě taková výchova ohrožuje (Helus, 2015).

Další institucí, která ovlivňuje jedince, je **škola**. Taje podle Průchy institucí, ve které děti tráví spoustu času, vyrůstají zde a také se zde vyvíjejí (Průcha, 2013). Dalším důležitým faktorem je vzdělávání. Vzdělávací instituce, jako je škola, hrají důležitou roli při formování osobnosti jedince. Pro jedince je hlavní, aby mu byly poskytnuty znalosti potřebné pro jeho budoucí kariéru, ale také mu předat poznatky a dovednosti, které mu budou prospěšné v průběhu života (Kraus, 2015).

Hajný popisuje ve své publikaci možnosti, situace, které v rodině zvyšují riziko braní drog. Jedním z nich může být například:

Dítě jako důvěrník rodiče

Situace, kdy se rodiče svěřují dětem s problémy ve vztahu, může být škodlivá. Na začátku se dítě může cítit důležité, když slyší důvěrné informace od rodičů. Problém je ale v tom, že dítě není emocionálně připravené na tyto situace. I když chápe situaci rozumem, jeho srdce může být zranitelné. Například dítě, které souhlasí s matčinými stížnostmi na otce, může narušit svůj vztah s otcem. Později, když dospěje, si může uvědomit, že jeho otec není tak špatný, jak mu to bylo líčeno. Takové situace mohou dětem způsobit problémy s identitou a vzory chování (Hajný, 2001).

Dítě jakožtohodné a dokonalé

Dalším možným případem může být nadbytečná péče nad zodpovědným dítětem, které může mít nepříznivé následky. Dítě se může dostat do situací, na které není ještě připravené, když si začne samo rozhodovat o svém čase a společnosti. Původní hodnota a zodpovědnost se mohou změnit v „divoký“ životní styl. Věkově neadekvátní zodpovědnost a úcta ze strany rodičů mohou bránit normálnímu vývoji. Toto dítě pak může hledat nové formy vyjádření, často za použitím alkoholu nebo drog. Nakonec mohou pod vlivem těchto látek projevit vzpuru proti rodiči (Hajný, 2001).

Nadměrná volnost a nedostatek kontaktu mezi dítětem rodičem a prostředím

Někteří rodiče mají obavy ohledně toho, kolik svobody by měly mít jejich děti. Například neví, zda je normální, když jejich 14 letý syn zůstane na party do rána, nebo když tráví víkendy na chatě s přáteli. Někteří rodiče se bojí, že by mohli své dítě příliš omezit, tak je nechají svobodněji rozhodovat. To ale může být pro děti i zátěž. Někteří rodiče jsou opatrní kvůli vlastní minulosti, kdy byli přísně kontrolováni jejich rodiči a nyní to nechtějí opakovat (Hajný, 2001).

Příliš volná a nedůsledná výchova

Možná někoho napadne, že problémy s drogami mohou číhat zejména na děti, které vyrůstají v náročném prostředí, ať už jsou jejich rodiče příliš přísní či naopak. Ve skutečnosti však nejde o tom, zda je přístup rodičů úplně špatný, ale spíše o to, jak moc je extrémní. Nadměrně volný (liberální) přístup rodičů, který není podpořen důslednými a přesvědčivými zásahy do života dítěte, může vést k nerovnováze ve vývoji dítěte. I když to

nevypadá na první pohled, dítě může mít takovým přístupem nedostatečně uspokojeny své potřeby (Hajný, 2001).

Nadměrná kontrola a náročnost

I v opačném extrému nalezneme problémy spojené s užíváním drog. Například autoritativní rodiče, kteří mohou být příliš přísní a neumožňují dětem žádnou svobodu. Takový otec či matka mohou být nekompromisní ve svých požadavcích a nedovolují tak dítěti zkoumat nové věci nebo dělat něco mimořádného. Samozřejmě se tato výchova může dařit a dítě tak může dosáhnout vysokých úspěchů, ale také se tímto mohou naučit přílišné sebekontrolu. Každé dítě touží po úspěchu a uznání, ale pokud jsou nároky příliš vysoké a kontrola příliš přísná, mohou děti ztratit schopnost samostatně se rozhodovat a nastavit si vlastní cíle (Hajný, 2001).

Když se konflikty neřešily

Když se podíváme zpětně na rodiny, kde se vyskytovalo užívání drog, často zjistíme, že rodinné konflikty nebyly řešeny úspěšně. Někteří rodiče se snažili vyřešit své partnerské problémy prostřednictvím hlasitých hádek, ale nedokázali skutečně situaci změnit. Jiní zase volili cestu ticha, protože nikdo nevěřil, že by se někdy konflikt mohl vyřešit. Někdy se otcové vyhýbají problémům tím, že odhází, či se uchýlí k nadměrnému pití alkoholu. V některých rodinách se pak nechává zodpovědnost na matkách, kdy pak matka slýchá výčitky na její výchovu (Hajný, 2001).

Stěhování

Stěhování je dalším možným důvodem, proč děti začnou brát drogy. V tomto období dítě prožívá stres spojený s novým prostředím, nebo s nutností, najít si nové kamarády. Pod vlivem drog se totiž dítě může lépe seznámit s novými lidmi a tak tuto možnost vyhledávají častěji. Ti, kteří se ale seznamovat nechtějí, nebo pro mají jiný důvod, proč se místo seznámení uchýlí k samotě, mohou taktéž sáhnout po droze. Chtějí si tím zlepšit pocity samoty, nebo tím řeší nudu. Další možností je pak situace, kdy se dítě přistěhuje do místa, kde všechny skupiny vyskytující se v místě bydliště berou drogy a tak dítěti nezbývá nic jiného, pokud chce do takového místa zapadnout (Hajný, 2001).

2.1.2 Vliv vrstevníků

Mezi 13 až 22 věkem, má vrstevnická skupina zásadní vliv na jedince, protože v tomto období se jedinec postupně odtrhuje od rodiny a hledá potřebu někam patřit (Nešpor, 1999, online). Podle Hajného, (2001) mezi mnoho faktorů, které přispívají k rozhodnutí jedince k užívání drog, patří vliv názorů stejně starých dětí, nebo dospívajících, či upoutání jejich pozornosti. Stejně tak Mahdaličková, (2014) uvádí, že u dětí a mladistvých má skupinový tlak významnou úlohu při rozhodování se pro užívání drog, protože hrozí riziko vyloučení ze sociální skupiny. Vrstevnická skupina tedy může být jedním z důvodů, proč jedinec začne užívat návykové látky (Mühlpachr, 2008).

Pro jedince jsou vrstevnické skupiny klíčovou součástí jejich života, představují neformální společenství vrstevníků stejného věku se společným pohledem na svět. Tyto skupiny nabývají silného významu pro jedince, kteří v nich nacházejí pocit sounáležitosti. Vrstevnická skupina si tak vytváří vlastní cíle, hodnoty, normy a zvyky, které odrážejí společné přesvědčení členů. Existují různé typy vrstevnických skupin, od pozitivních po asociální, nebo dokonce antisociální (např. party, bandy, gangy), ty se liší od svých vnitřních hodnot (Kraus, 2008).

2.1.3 Vliv médií

Co se týče sdělování informací o drogách prostřednictvím médií, je známo, že mediální kampaně, zejména v podobě reklamy, mají výrazný vliv na myšlení a jednání lidí. Reklamu lze využít v pozitivním směru a to především vytvoření negativního vztahu k drogám (Mahdaličková, 2014). Lze ji také využít v negativním směru, kam patří manipulativní vliv, jde hlavně o předávané názory, hodnoty a postoje, kterým lidé začnou věřit (Kraus, Poláčková et al., 2001).

Další možností příčiny může vycházet z **nudy**. Toto téma dále rozvedu ve fázích závislosti.

2.2 Dopady užívání psychoaktivních látek

Vágnerová, 1999 uvádí několik důsledků užívání psychoaktivních látek:

- „*Akutní intoxikace:*
- *Psychické nebo somatické poškození, například deprese po těžkých stavech opilsti, v důsledku opakovaného užívání (kdy ještě není vytvořena závislost):*

- *Závislost na užívání psychoaktivní látky, která má různé negativní účinky.*“

Akutní intoxikace se projevuje například působením drog na buňky mozku, zejména na mozkovou kůru a mozeček, zde se může vyvinout duševní porucha, která se projevuje různými tělesnými příznaky. Osoba může zažít dočasné zlepšení nálady a pocit, že se jí daří lépe, avšak ve skutečnosti se její výkony nemusí zlepšit, spíše naopak. Dochází k oslabení normálních regulací duševní činnosti. Mohou se vyskytnout drobné problémy se svalovou koordinací a vnímáním vzdálenosti. V pokročilejší fázi intoxikace může osoba pociťovat únavu, malátnost a má potíže s mluvením. Mohou se objevit i ospalost až ztráta vědomí (kóma), což může ohrozit život, zejména pokud dojde k poruchám srdeční činnosti. V některých případech, zejména při kombinaci různých drog nebo s alkoholem, může dojít k dalším komplikacím, jako je stav vzrušení s agresivním chováním, halucinace, paranoidní myšlenky a dezorientace, často doprovázené ztrátou paměti (Mahdaličková, 2014).

Závislost

Závislost, jiným slovem náruživost, je psychický stav, který se projevuje neodolatelným toužením po určitém chování, snahou o změnu vnímání reality, tendencí zvyšovat dávky, neschopností ji omezit (např. užívání drogy) a nepříjemnými pocity při abstinenci. Vznik závislosti na návykových látkách je komplexním jevem, který zahrnuje interakci mezi drogou, jednotlivcem a jeho prostředím. Závislost je bio-psycho-sociálním onemocněním, kde se tyto faktory vzájemně ovlivňují a propojují. Jedinec s dispozicí k závislosti se setká s drogou, která vyvolává nutkání ji opakovaně užívat (Postgraduální medicína, 2020). Naopak Hajný tvrdí, že závislost je nemoc, která se projevuje silnou touhou po drogách, přesto, že jejich užívání má negativní dopady na život jedince. Tento stav Obvykle vzniká postupně, začínajícím experimentováním a postupným přechodem k pravidelnému užívání. Mnoho lidí trpí chronickou závislostí, kdy se po obdobích abstenenčních pokusů vracejí k užívání drog. Ze začátku může jedince své užívání drog kontrolovat, ale často nedokáže přestat, zejména pokud existují vyvolávající faktory, jako jsou osobní problémy, nuda, stres, sociální tlak, nebo zdravotní potíže. S časem ztrácí kontrolu nad svým užíváním a jeho životní styl se mění natolik, že se stává obtížné opustit závislost na drogách (Hajný, 2001).

Syndrom závislosti je souborem změn v psychických (emočních, kognitivních a behaviorálních) a somatických funkcí, které vznikají v důsledku opakovaného užívání psychoaktivních látek. Závislost představuje životní styl zaměřený na drogu, který se může

rozvinout na biologické i psychické úrovni. Závislost se projevuje různými příznaky, v závislosti na době trvání. Jsou jimi například:

- Silná touha po užití dané látky.
- Jedinec není schopen kontrolovat a ovládat své užívání dané látky, užívá jí ve větším množství, nebo častěji, než plánoval, nebo by bylo žádoucí.
- Při snížení dávky, či úplném vysazení se dostavují abstinенční příznaky.
- Potřeba drogy převládá nad ostatními zájmy a potřebami jedince. Mnoho času, energie a finančních prostředků je vynaloženo na získání drogy, protože se stala jednou z hlavních priorit v životě.
- Potřeba užívání drogy trvá i přes to, že jedinec si je vědom škodlivých dopadů (možná si je sám uvědomil) a snaží se omezit nebo dokonce přestat s užíváním, ale nedokáže to. (Vágnerová, 1999)

Vágnerová, 1999 ve své publikaci dále uvádí, že drogová závislost vzniká postupně a lze ji rozdělit na 4 fáze:

Stadium experimentování

Primární motivace k experimentování s drogami může vycházet z různých faktorů, jako je nuda a touha po nových zážitcích, zvědavost a touha po neobvyklém a vzrušujícím, často tabuizovaném. Adolescenti jsou tak často náchylní ke zkoušení drog, zejména pokud je jim nabídnuta někým, koho považují za vzor. Sociální prostředí a modely chování mohou hrát důležitou roli, když je jedná o rozhodnutí zkoušet drogy. Také nátlak vrstevníků může hrát svou roli. Potřeba uniknout před problémy, které adolescenti nevědí, jak řešit, mohou být dalším faktorem, který vede k užívání drog. Někdy je to osobní krize, nebo pocit osamělosti, co může být spouštěčem pro experimentování s drogami, protože drogy mohou nabídnout únik a dočasnou úlevu (Vágnerová, 1999).

Fáze příležitostného užívání

V tomto období si člověk uvědomuje, že droga mu může pomoci v krizových situacích, nebo proti nuditě, avšak zatím nemá vyvinutý návyk a nepoužívá ji pravidelně. Většinou tají své užívání a zapírají ho, protože si uvědomují, že tohle není dobrým řešením. V této fázi jim záleží na vztazích a kontaktech s lidmi, které mají (Vágnerová, 1999).

Fáze pravidelného užívání

V této fázi člověk užívá drogu častěji, ale stále nedokáže přijmout fakt, že jeho chování je rizikové. Snaží se přesvědčit sebe ale i své okolí, že je vše v pořádku (Vágnerová, 1999).

Fáze pravidelného užívání

V této fázi se zvyšuje nezáměr o všechno, kromě drog. Závislá osoba přestává skrývat svůj problém, nemá dostatek času ani energie na přetvářky vůči okolí a na názoru ostatních mu nezáleží. Zanedbává svou profesní roli, rodinu i přátele, což mu nevadí. Jeho chování se stává nespolehlivým a bezohledným a jeho jediný kontakt je s lidmi, kteří jsou ve stejné situaci, jako je on sám (Vágnerová, 1999).

Ekonomické dopady

Pro uživatele drog, kteří mají s drogami problémy, je obtížné financovat svůj návyk legálními prostředky, protože cena nelegálních drog je obvykle vyšší než cena gramu čistého zlata. Tito uživatelé si často nejsou schopni svůj návyk udržet z legálních zdrojů a často se uchylují k nelegálním aktivitám, jako je obchodování s drogami a menší majetkové trestné činy (Kalina, 2003).

Sociální dopady

Sociální a socioekonomické dopady problematického užívání drog jsou úzce spjaty s životním stylem, který je zcela závislý na drogách a ovlivňuje každodenní rutinu jedince. Tento způsob života se zaměřuje na neustálé shánění peněz na drogy, hledání drogy, užívání a následný odpočinek v intoxikovaném stavu. Tento cyklus často nahrazuje běžné sociální interakce a aktivity, které jsou typické pro většinu populace. I když tento životní styl může plnit sociální role a funkce pro uživatele drog, má zároveň závažné negativní psychosociální dopady. Tyto dopady zahrnují nezaměstnanost, neschopnost plnit rodinné povinnosti, ztrátu zájmů a koníčků, finanční potíže, zadlužení, problémy s bydlením, konflikty se zákonem a kriminální činnost a sociální izolaci. Tyto dopady ovlivňují nejen samotné uživatele drog, ale mají také dopad na rodiny, komunity a společnost jako celek. Jedním z výrazných sociálních dopadů problematického užívání drog je sociální vyloučení (Mravčík, Vařeková a Janíková, 2022). Sociálním vyloučením se rozumí vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé životní situace (108/2006 Sb.). Tento stav může být způsoben obtížemi s uplatněním na trhu práce,

nízkou úrovní vzdělání, finančními potížemi, zdravotními problémy, násilím nebo užíváním drog. Užívání drog může být jak příčinou, tak následkem sociální exkluze (Mravčík, Vařeková a Janíková, 2022).

Zdravotní dopady

Podle Mahdaličkové, 2014 se zdravotní následky užívání drog objevují až po dlouhodobém užívání. Z hlediska zdravotních důsledků můžeme tuto oblast rozdělit na somatické a psychické (Mahdaličková, 2014).

Somatické – mezi tyto následky patří několik faktorů. Jedním z nich je nespavost, nevhodné stravovací návyky a úbytek na hmotnosti. U žen může docházet k vymizení menstruačního cyklu a ztrátě plodnosti. Porušení základních hygienických návyků, jako je nedostatečná péče o ústní dutinu, může vést ke ztrátě zubů. Dalšími problémy jsou kloubní obtíže, kardiovaskulární problémy, onemocnění ledvin a celkové selhání organismu. Kromě toho je zvýšené riziko infekčních chorob, jako je hepatitida typu A, B, C, HIV/AIDS, způsobené používáním nečistých pomůcek pro aplikaci drog. Bakteriální infekce jsou také častým výsledkem injekční aplikace drog, což může vést k povrchovým nebo invazivním infekcím. Invazivní infekce může způsobit závažnější onemocnění a v extrémních případech až sepsi a poškození orgánů (Mahdaličková, 2014).

Psychické – tyto poruchy můžeme rozdělit na několik skupin, jako jsou organicky podmíněné duševní onemocnění, psychotická onemocnění, afektivní poruchy a neurotické poruchy a poruchy vyvolané stresem. Organicky podmíněná duševní onemocnění mají za následek přímé poškození mozku. Typickými organicky podmíněnými duševními onemocněními jsou demence, která je charakterizována úbytkem poznávacích funkcí, a delirium. Psychotická onemocnění patří mezi nejzávažnější duševní nemoci. Zde dochází k poruchám myšlení (bludy) a poruchám vnímání (halucinace). Za hlavním příznakem afektivní poruchy stojí porucha nálady (mánie). Neurotické poruchy a poruchy vyvolané stresem pak mají dočinění s úzkostmi a strachem (drogovaporadna.cz, online). „*Nejčastěji uváděné problémy v oblasti duševního zdraví jsou psychotické stavy (vyvolané užíváním návykových látek, tedy tzv. toxické psychózy, nebo preexistující, jako např. onemocnění schizofrenií), poruchy osobnosti, depresivní stavy, úzkostné stavy včetně sociální fobie, panických atak nebo posttraumatické stresové poruchy, sebepoškozování, suicidální myšlenky a pokusy, poruchy příjmu potravy, ADHD, poruchy soustředění a paměti a*

poruchy spánku“ (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2015 in Chomynová et al., 2023).

2.3 Období mladé dospělosti

Studenti spadají do věkové skupiny, kterou označujeme jako mladou dospělost. Podle Vágnerové je to období od 20 do 40 let. Během této fáze se jedinec vyvíjí nejen v oblasti kognitivních schopností, ale také dochází k ustálení emocionálního projevu a posunu v oblasti sebepojetí. V tomto kontextu Vágnerová upozorňuje na významné sociální změny, které zahrnují adaptaci na nové role a s nimi spojené chování, redefinici vztahu k hodnotám a normám, představovaným různými sociálními skupinami (například školou, rodinou, vrstevníky). Důležitým aspektem je harmonizace individuálního rozvoje s procesem socializace, neboť tyto interakce mohou ovlivnit další životní dráhu jedince a uspokojení jeho psychických potřeb (Vágnerová, 2007).

Dále Vágnerová uvádí, že v období mladé dospělosti často chybí těmto lidem rozvážnost a reflexe ohledně následků rozhodnutí. Způsob, jakým se s tímto obdobím jedinec vyrovnává, má dalekosáhlé dopady na jeho budoucnost. Mladá dospělost přináší naději a možnosti, ale také rizika, která mohou brzdit další rozvoj. Je charakterizována sociálními změnami a novými zkušenostmi. Jedinec je otevřen novým výzvám a rozhodnutím, ta která učiní, mohou mít zásadní vliv na jeho budoucnost, například rozhodnutí o rodičovství. Dospělost také přináší více práv a povinností, spojených s větší odpovědností a sociálními očekáváními. Přijetí nových rolí je důkazem splnění společenských norem a každý jedinec se musí rozhodnout, jaký životní styl zvolí. Tlak ze společnosti tak může být intenzivní, zejména v oblasti partnerských vztahů a sexuality. Společnost preferuje tradiční životní modely, ale alternativní cesty nejsou vždy přijímány. Tento tlak často ovlivňuje fázi intimity, kdy jedinec hledá citovou jistotu a bezpečí ve vztazích. Přitom je důležité vzít v úvahu, že tyto vztahy jsou ovlivněny i emocionálními vazbami z dětství (Vágnerová, 2007).

2.4 Studenti vysokých škol

Podle Vašutové jsou studenti na vysokých školách obvykle povzbuzováni k projevení vyšší míry nezávislosti a samostatnosti ve srovnání se svým předchozím středoškolským obdobím. Přestože jsou vysokoškolští studenti obvykle ve specifickém věkovém rozmezí a

v určitých fázích vývoje, v dnešní době se na vysokých školách setkáváme s různě starými studenty. Mezi nimi mohou být ti, kteří pokračují ve vzdělávání ihned po střední škole, ale také dospělí studenti, kteří se rozhodli navázat na své dosavadní studium. Motivací k návratu do školy může být skutečnost, že v současné době se často klade velký důraz na úroveň dosaženého vzdělání, což může hrát klíčovou roli v hledání zaměstnání (Vašutová, 2002). Dále můžeme studenty rozdělit podle formy studia a to prezenční a kombinované.

Podle Slavíka je student **prezenčního studia** definován jako specifická sociální skupina, která představuje mladé dospělé na prahu rané dospělosti, přecházející z adolescentního období. Tyto osoby disponují určitým intelektuálním potenciálem, životními a akademickými zkušenostmi a mnozí z nich i praktické zkušenosti a jasné cíle v životě. Věnují významnou část svého času a úsilí studiu, Často žijí na studentských kolejích, kde vytvářejí vlastní subkulturu v rámci vysokoškolského prostředí, přičemž jsou jejich postoje, hodnoty a akademické výsledky ovlivňovány zejména jejich vrstevníky (Slavík, 2012).

Naopak studenti **kombinovaného studia** na vysokých školách obvykle procházejí touto fází ve středním věku dospělosti, ale občas se můžeme setkat i s mladšími nebo staršími jedinci. Tito studenti patří do oblasti vzdělávání dospělých, což znamená, že je důležité respektovat jejich potřeby a aplikovat metody vhodné pro dospělé. Kombinovaní studenti často přicházejí se zkušenostmi, což znamená, že preferují praktický přístup a konkrétní příklady, které jim umožňují aplikovat nové znalosti a dovednosti v praxi. Jsou často aktivnější během výuky, pokud se to týká látky, se kterou již mají předchozí zkušenosti (Slavík, 2012).

Zaměříme-li se na zátěž při vysokoškolském studiu, zabývají se tímto problémem například Provazníková a Schneiderová. Ty jsou přesvědčeny, že k úspěšnému dokončení vysokoškolského studia při zachování zdraví, je klíčové, aby se student dokázal přizpůsobit požadavkům, které jsou na něj kladeny. V případě, že se pro studenta na vysoké škole stane zátěž z nějakého důvodu nadměrnou, může dojít k poruchám přizpůsobení, které se projeví minimálně v narušení jedné z interakčních struktur jeho vztahu s okolím. Nežádoucí změny spojené s nadměrnou zátěží lze rozdělit do 4 základních skupin projevů. Ty jsou následující:

- Na psychické úrovni dochází ke změnám v kognitivních funkcích, jako jsou nedostatečná přesnost, nedostatek pozornosti, poruchy myšlená a obtížné soustředění. Tyto změny mohou vyvolávat různé emocionální stavy, jako jsou

negativní nálady a citové stavy, které naznačují osobní úzkost a frustraci, například strach, úzkost, deprese, pocity viny, únavu a pocit méněcennosti.

- Na biologické úrovni dochází ke změnám ve fyziologických funkcích, jako je srdeční tep, krevní tlak a produkce hormonů. U studentů se tyto změny projevují poruchami trávení, potížemi se spánkem a častými bolestmi hlavy a zad.
- Na úrovni interpersonální interakce dochází ke změnám v postojích k ostatním lidem a ke snížení sociální adaptability.
- Na úrovni sociálně kulturní interakce dochází ke změnám hodnotového systému (Provazníková a Schneiderová, 2005).

Mezi hlavní faktory, které vedou k narušení rovnováhy mezi nároky na studenta a jeho vlastnostmi a schopnostmi, patří nedostatečné předpoklady pro studium, nedostatečná motivace, nadměrná studijní zátěž, nevhodné životní podmínky, nedostatky v životním stylu, problémy s financemi a nedostatečná rodinná podpora. Tyto faktory mohou ovlivnit akademický úspěch studenta a jeho celkový pohodový stav během studia. Je důležité tyto aspekty zohlednit a hledat vhodná řešení pro podporu studentů v jejich studijním procesu a životě (Provazníková a Schneiderová, 2005).

Podle Kachlíka jsou studenti na vysokých školách zařazeni do kategorie dospělých, kteří mají určitou úroveň znalostí a postojů, které by měly včas upozornit na možná rizika a měly by podporovat jejich zdravý životní styl bez užívání drog. Z tohoto důvodu není tato skupina (ve věku 18 až 35 let) zařazena mezi „typické“ rizikové skupiny. Přesto ale Kachlíkova studie prokázala, že užívání návykových látek je aktuálně rozšířené mezi studenty na vysokých školách v rozsahu, který nelze ignorovat (Kachlík, 2011). I v Kachlíkově předešlé publikaci se dočteme, že v mnohých situacích byla zjištěna vyšší četnost užívání návykových látek mezi studenty vysokých škol než v běžné populaci nebo mezi mladými lidmi (Kachlík, 2005).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 DESIGN VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce je věnována výzkumnému šetření, který se zabývá příčinami a dopady užíváním kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů. V následujících částech si vymezíme důvody, cíle a otázky výzkumného problému, ale také si popíšeme metody sběru dat, výzkumný soubor a následně analýzu dat.

Jeden z hlavních důvodů, proč se toto téma vysokoškolských studentů, znázorňuje odborný článek se zaměřením na „demografické a behaviorální faktory spojené s užíváním kratomu mezi studenty Americké vysoké školy“, kde výzkumníci zjistili, že „Je důležité další zkoumání užívání kratomu mezi vysokoškolskými studenty k lepší informovanosti intervencí, aby bylo možné prezentovat přesné informace o vnímaných přínosech a rizicích jeho použití.“ (Parent, Woznicki a Yang). Dalším důvodem, proč bylo toto téma vybráno, znázorňuje Vostřelová et al. V jejich výzkumu bylo zkoumáno užívání a informovanost o kratomu dotazníkovým šetřením mezi vysokoškolskými studenty v ČR. Hlavním cílem studie bylo zmapovat míru a vzorce užívání kratomu v populaci vysokoškolských studentů. Sběr dat prokázal 14% užití kratomu u studentů humanitních/společenských studií. Kdy na dotazníkové šetření reagovalo 197 vysokoškolských studentů (Vostřelová et al., 2021). Dalším důvodem, proč jsou zvoleni studenti vysokých škol znázorňuje Kachlíkova studie. Ta prokázala, že užívání návykových látek je aktuálně rozšířené mezi studenty na vysokých školách v rozsahu, který nelze ignorovat (Kachlík, 2011).

3.1 Cíle výzkumu

Hlavním výzkumným cílem této bakalářské práce je zjistit a popsat příčiny a dopady užívání kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů. Dalším cílem je odhalit, jaké nežádoucí účinky se vyskytují u studentů ve spojení s užíváním kratomu, zjistit, jaké další návykové látky studenti užívají a dále zjistit informovanost respondentů o rizicích spojených s užíváním kratomu.

3.2 Výzkumné otázky a cíle

HVC: Zjistit a popsat příčiny a dopady užívání kratomu u studentů

DVC: Odhalit, jaké nežádoucí účinky se vyskytují u studentů ve spojení s užíváním kratomu.

DVC: Zjistit, jaké jsou důvody užívání kratomu.

DVC: Zjistit informovanost respondentů o rizicích spojených s užíváním kratomu.

HVO: Jaké jsou příčiny a důvody užívání kratomu u studentů?

DVO: Jaké potíže či problémy se u studentů vyskytují při pravidelném užívání kratomu?

DVO: Jaký je důvod užívání kratomu?

DVO: Jaká je informovanost respondentů o rizicích spojených s užíváním kratomu?

3.3 Výzkumný soubor

Základní výzkumný soubor představují studenti fakulty humanitních studií vysokých škol, a to studenti prezenční formy bakalářského, magisterského a navazujícího magisterského studia. Prezenční forma zde byla zvolena z důvodu prevalence užívání kratomu, namísto kombinované formy studia. Nejčastější užívání látky kratom totiž bylo zjištěno u osob ve věku 20,9 let (Medková, 2023).

Výběrovým souborem výzkumného šetření jsou studenti vysoké školy, kteří byli vybráni pomocí záměrného výběru ze základního výzkumného souboru. Po té bylo využito metody sněhové koule

3.4 Výzkumná metoda a technika

Vzhledem ke kvantitativnímu charakteru výzkumného tématu a stanovených výzkumných otázek jsme pro výzkumné šetření využili online dotazník. Dotazník byl vytvořen v platformě Survio a obsahoval 17 otázek. Zahrnoval pouze uzavřené otázky s možností více možných odpovědí ve vybraných otázkách. Podle Chrásky hlavní výhodou uzavřených otázek je to, že vyhodnocování odpovědí je dosti zjednodušené a respondenti vyplňují dotazník ochotněji (Chráska, 2016). První 3 otázky se týkaly demografického pojetí. Nejdůležitější 6. otázka nám rozřadila respondenty na uživatele kratomu a neuživatele. V 7 otázce tedy pokračovali pouze ti, kteří měli nějakou zkušenost s užitím kratomu. Ti, kteří kratom neužili, měli možnost přeskočit všechny odpovědi a dostat se tak na konec dotazníku. Pro ty, kteří měli zkušenosti s kratomem a tím pádem pokračovali dále v dotazníku, byly vytvořené otázky na příčiny, dopady a důvody užívání kratomu. Některé otázky byly vyňaty z výzkumného dotazníku od Garcia-Romeu et al.(2020), nebo byly vymyšleny tak, aby korespondovaly s teoretickou částí.

Předvýzkum byl proveden s několika respondenty, kteří mi následně poskytli zpětnou vazbu k některým otázkám a doplnění možných odpovědí. Proto byly tyto otázky znovu pozměněny a opraveny již do této podoby. Předvýzkum probíhal tak, že respondenti měli možnost vyplnit dotazník v čištěné formě. Opravený byl následně vložen do online verze Survio.

Samotné dotazníkové šetření pak probíhalo formou rozeslání internetového odkazu studentům humanitních studií. Někteří byli osloveni přímo, někteří dostali dotazník od mých přátel, kteří znali jiné respondenty z jiných fakult.

Co se týče návratnosti dotazníků, tak dotazník podle Survia navštívilo 125 respondentů, z čehož odpovědělo pouze 99 respondentů. Někteří museli být vyřazeni z důvodu nepochopení, či nepřechtení si požadavku u otázky číslo 7. Tedy „Na otázky 7 – 17 odpovídejte pouze tehdy, pokud jste v otázce č. 6 odpověděli „ANO“. Tito respondenti totiž s kratomem zkušenosti neměli a přesto odpovídali na otázky 7 – 17.

3.5 Metody analýzy dat

Data získána z dotazníků na platformě Survio jsme převedli do MS Excel tabulky. Dále byla data očištěna čárkovací metodou, kdy jsme procházeli jednotlivé hodnoty a pomocí čárek jsme zaznamenávaly jejich výskyt. Dále byly vytvořeny tabulky s grafy.

4 ANALÝZA DAT

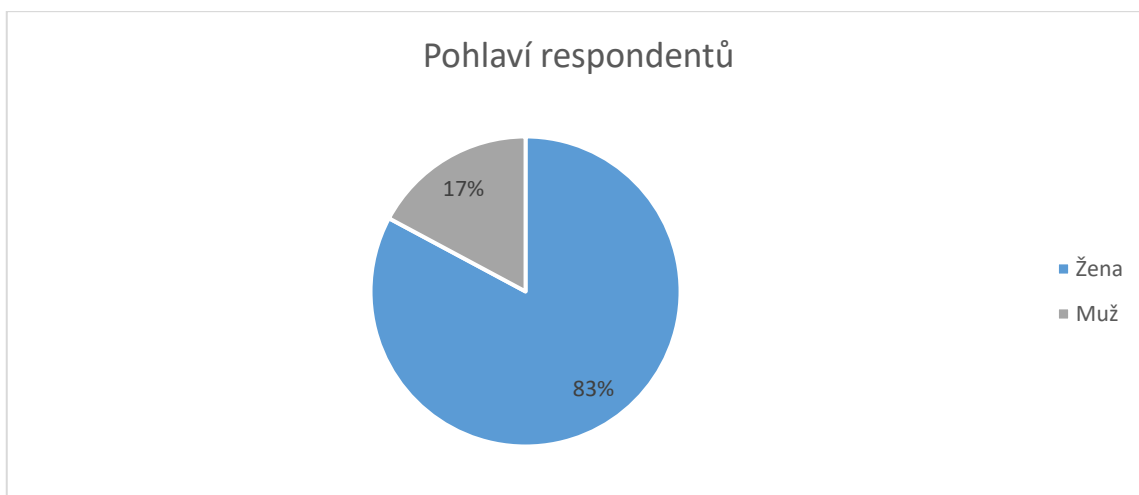
Následující kapitola je věnována vyhodnocování získaných dat z výzkumného šetření. Tyto data byla zpracována z 99 vyplněných dotazníků. Data jsou rozdělena do 3 subkapitol podle toho, jak byl rozdělen dotazník.

4.1 Demografický sběr

Tab. 1: Uved'te pohlaví

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Žena	82	83 %
Muž	17	17 %
Nechci uvést	0	0 %
Celkem	99	100 %

Graf 1: Uved'te pohlaví

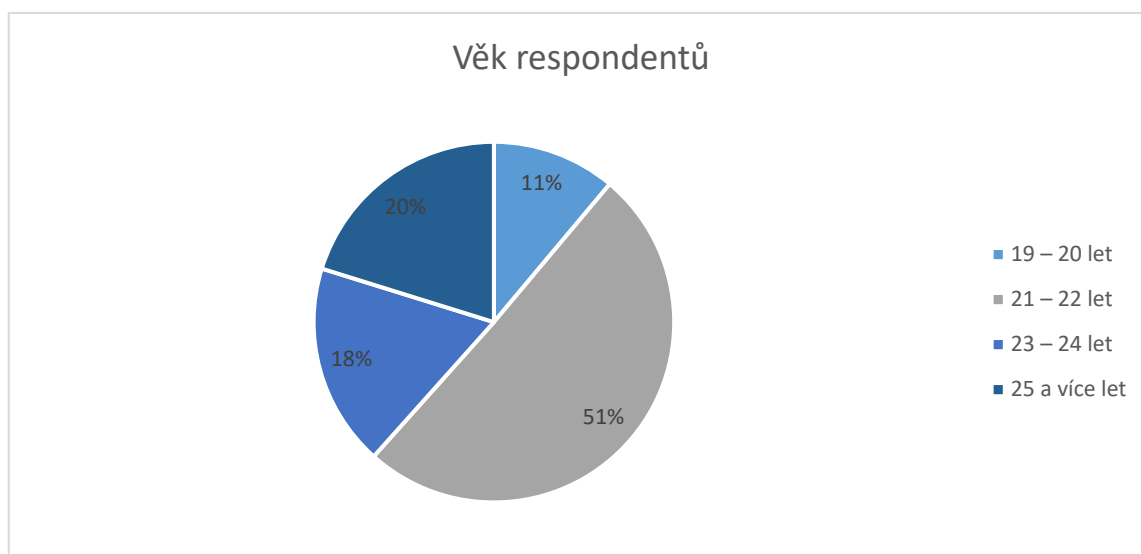

Respondentům byla v úvodu položena otázka, která zjišťovala pohlaví. Výsledky ukázaly, že z celkem 99 odpovědí je 83 procent žen a pouze 17 procent mužů.

Tab. 2: Věk respondentů

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
19 – 20 let	11	11 %
21 – 22 let	50	51 %
23 – 24 let	18	18 %
25 a více let	20	20 %
Celkem	99	100 %

Graf 2: Věk respondentů

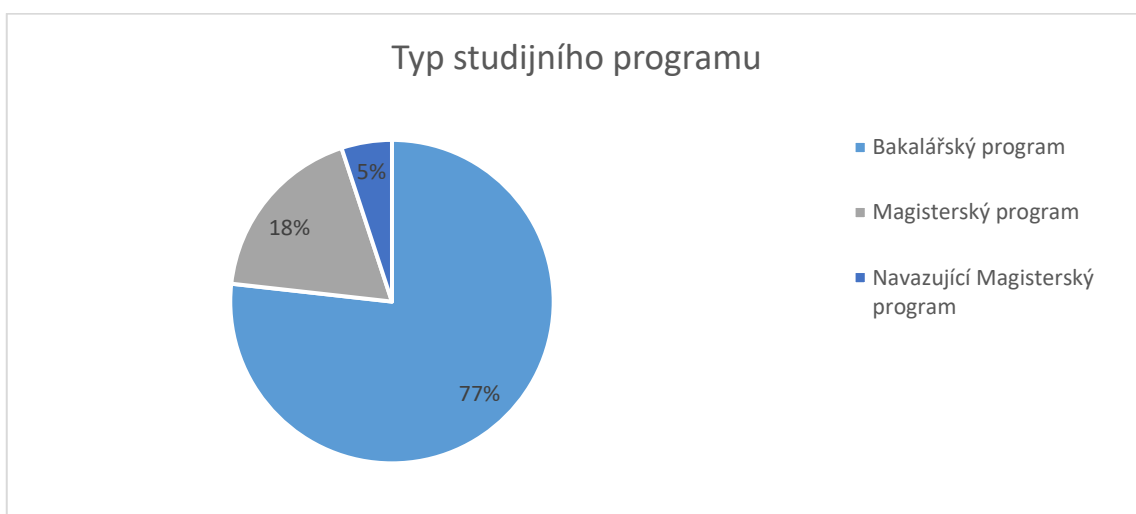

Na základě responzí zjišťujeme, že největší množství odpovědí tvoří věk 21 až 22 let (51 %), následuje 25 a více let (20 %), dále pak 23 až 24 let (18 %) a jako poslední 19 až 20 let (11 %).

Tab. 3: Typ studijního programu

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Bakalářský program	76	77 %
Magisterský program	18	18 %
Navazující Magisterský program	5	5 %
Celkem	99	100 %

Graf 3: Typ studijního programu

Nejčastější odpovědí zde byl bakalářský program se 76 odpověďmi (77 %). Hned za ním následuje 18 responzí s odpovědí magisterský program (18 %) a jako nejmenší četnost odpovědí je zde navazující magisterský program 5 odpovědí (5 %).

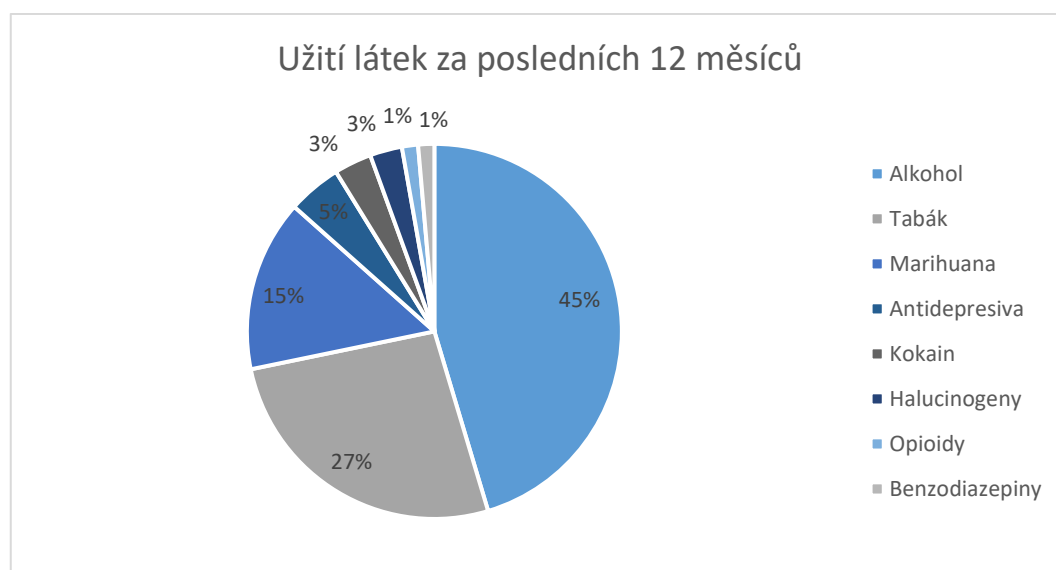
4.2 Návykové látky

Následující otázky se týkají užívání návykových látek mimo užívání kratomu. Je zde také otázka, která má vyčlenit respondenty na uživatele a neuživatele.

Tab. 4: Užití návykových látek za posledních 12 měsíců

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Alkohol	98	45 %
Tabák	57	26 %
Marihuana	32	15 %
Antidepresiva	10	5 %
Kokain	7	3 %
Halucinogeny	6	3 %
Opioidy	3	1 %
Benzodiazepiny	3	1 %
Pervitin	1	0 %
Žádné z výše uvedených	0	0 %
Jiné – uveďte	0	0 %
Celkem	217	100 %

Graf 4: Užití návykových látek za posledních 12 měsíců

Podle možných odpovědí zjišťujeme, že nejvíce užitá látka za posledních 12 měsíců byla alkohol s 98 odpověďmi (45 %). Následující odpovědí zde byl tabák s 57 odpověďmi (26 %), dále pak marihuana s 32 odpověďmi (15 %), antidepresiva s 10 odpověďmi (5 %), kokain s 7 odpověďmi (3 %), halucinogeny se 6 odpověďmi (3 %), opioidy se 3 odpověďmi (1 %), benzodiazepiny se 3 odpověďmi (1 %), pervitin s 1 odpovědí (0 %). Žádný z uvedených nevybral nikdo a jiné taktěž.

Tab. 5: Slyšeli jste někdy o kratomu?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano	95	96 %
Ne	4	4 %
Celkem	99	100 %

Graf 5: Slyšeli jste někdy o kratomu?

Podle následujícího grafu zjišťujeme, že 95 responzí (96 %) slyšeli někdy o kratomu a pouze 4 responzí (4 %) o kratomu neslyšeli.

Tab. 6: Užili jste někdy kratom?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano	35	35 %
Ne	64	65 %
Celkem	99	100 %

Graf 6: Užili jste někdy kratom?

Tento graf znázorňuje otázku, zda někdy respondenti užili kratom a je také zásadní otázkou pro náš dále se vyvíjející dotazník. 64 responzí (65 %) odpovídá, že kratom nikdy neužila a zbylých 35 responzí (35 %) kratom užila. Znamená to tedy, že 35 uživatelů může dále vyplňovat dotazník.

4.3 Užívání kratomu

V této kapitole pokračujeme dále v dotazníku, ale pouze s těmi responzí, kteří v 6. otázce odpověděli „Ano“, tedy „Užili jste někdy kratom?“.

Tab. 7: Myslíte si, že je kratom návykový?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano	29	83 %
Ne	6	17 %
Celkem	35	100 %

Graf 7: Myslíte si, že je kratom návykový?

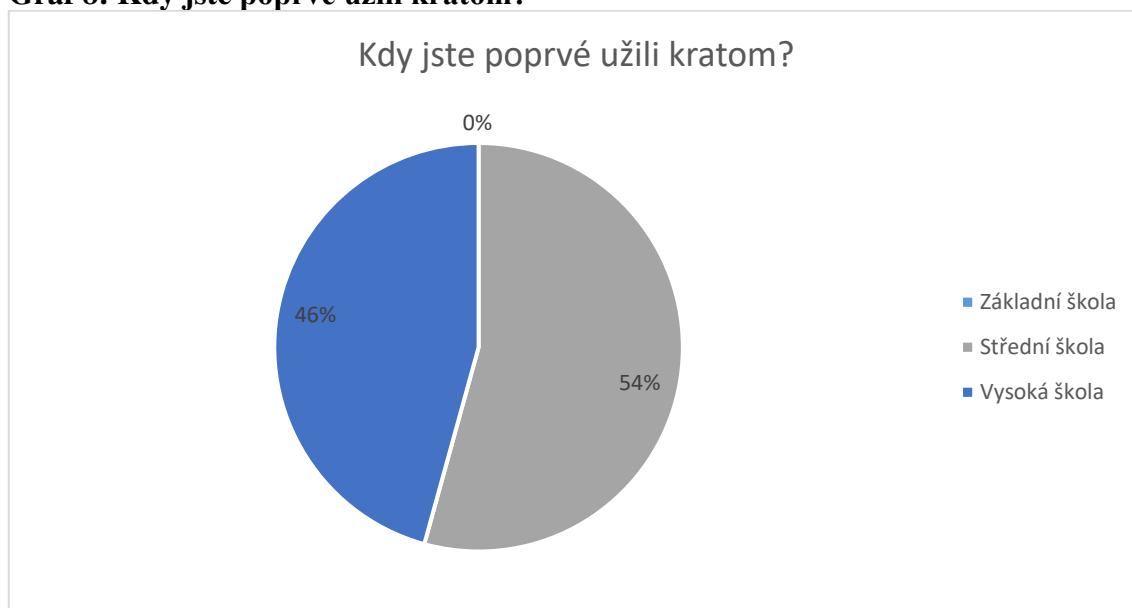
Na otázku, zda si respondenti myslí, zda je kratom návykový, odpovědělo ano překvapivě 29 respondentů (83 %) a zbylých 6 responzí (17 %) si nemyslím, že je kratom návykový.

Tab. 8: Kdy jste poprvé užili kratom?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
-------------------	----------	-------

Základní škola	0	0 %
Střední škola	19	54 %
Vysoká škola	16	46 %
Celkem	35	100 %

Graf 8: Kdy jste poprvé užili kratom?

Z následujících odpovědí zjišťujeme, že nejčastější první užití kratomu je již na střední škole s 19 odpověďmi (54 %), následuje vysoká škola s 16 odpověďmi (46 %) a na základní škole nikdo neužil kratom.

Tab. 9: Jak jste se o kratomu dozvěděli?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
-------------------	----------	-------

Od známých	29	85 %
Z internetu	4	12 %
Skrze studium bylin a psychoaktivních látek	1	3 %
Skrze odbornou literaturu	0	0 %
Z automatu na kratom	0	0 %
Jiné - uveďte	0	0 %
Celkem	35	100 %

Graf 9: Jak jste se o kratomu dozvěděli?

Zde jsme zjišťovali, jak se respondenti o kratomu dozvěděli. Z možných odpovědí se odpověď „od známých“ jeví jako nejčastější a to tak, že 29 responzí (85 %) potvrdilo tuhle odpověď. Další možnou odpovědí je „z internetu“, na kterou reagovalo 4 responzí (12 %). Nejméně častá odpověď pak byla „skrze studium bylin a psychoaktivních látek“ kde odpověď byla pouze 1 responzí (3 %). Nikdo se o kratomu nedozvěděl skrze odbornou literaturu ani z automatu na kratom a jako jiné také nikdo neuvedl.

Tab. 10: Jak dlouho kratom užíváte?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Méně než 3 měsíce	15	43 %
4 až 6 měsíců	4	12 %
7 až 12 měsíců	5	14 %
1 až 2 roky	4	11 %
3 až 5 let	6	17 %
Více jak 5 let	1	3 %
Celkem	35	100 %

Graf 10: Jak dlouho kratom užíváte?

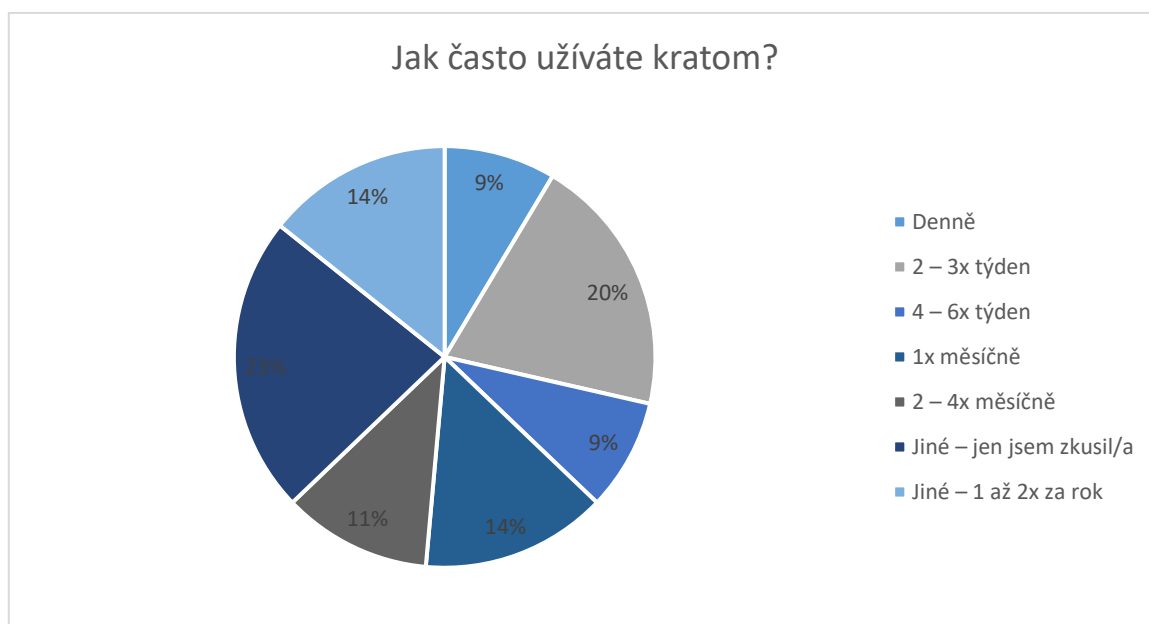

Zde jsme zjišťovali, jak dlouho kratom respondenti užívají. Z možných odpovědí se odpověď „méně než 3 měsíce“ jeví jako nejčastější, kdy 15 responzí (43 %) dalo tuto odpověď. Dále pak 6 responzí (17 %) užívá kratom 3 až 5 let, 5 responzí (14 %) užívá kratom 7 až 12 měsíců. Stejný počet respondentů, tedy 4 (11 %) odpovědělo 4 až 6 měsíců i 1 až 2 roky. Pouze 1 respondent (3 %) užívá kratom více jak 5 let.

Tab. 11: Jak často užíváte kratom?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Denně	3	9%
2 – 3x týden	7	20 %
4 – 6x týden	3	9 %
1x měsíčně	5	14 %
2 – 4x měsíčně	4	11 %
Jiné – jen jsem zkusil/a	8	23 %
Jiné – 1 až 2x za rok	5	14 %
Celkem	42	100 %

Graf 11: Jak často kratom užíváte?

Zde zjišťujeme, jak často kratom respondenti užívají. Nejčastější odpovědí je zde „Jiné – jen jsem to zkusil/a“, kdy tuto odpověď uvedlo 8 responzí (23 %), následuje odpověď 2 – 3x týden, kdy tuto odpověď zvolilo 7 responzí (20 %). Na stejné pozici je odpověď „Jiné – 1 až 2x za rok“ uvedlo 5 responzí (14 %), jako odpověď 1x měsíc, kdy také odpovědělo 5 responzí (14 %). Dále pak 4 responzí (11 %) užívají kratom 2 – 4x měsíčně. Denně a 4 – 6x týdně užívají 3 responzí (9 %). Respondenti zde měli možnost výběru více odpovědí a autorka předpokládá, že užívání může být odlišné v závislosti na určitých okolnostech.

Tab. 12: Kdy jste naposledy užili kratom?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
V posledních 24 hodinách	7	20 %
V posledním týdnu	7	20 %
V posledním měsíci	6	17 %
V posledním roce	8	23 %
Déle než rok	7	20 %
Celkem	35	100 %

Graf 12: Kdy jste naposledy užili kratom?

Zde zjišťujeme, kdy naposledy respondenti užili kratom. Nejčastější odpovědí je zde „v posledním roce“ kdy tuto odpověď zvolilo 8 respondentů (23 %). Na stejné pozici jsou zde odpovědi „v posledních 24 hodinách“, „v posledním týdnu“ a „déle než rok“, kdy tuto odpověď zvolilo 7 respondentů (20 %). Jako nejméně častá odpověď je zde „v posledním měsíci“, kdy tuto odpověď uvedlo 6 respondentů (17 %).

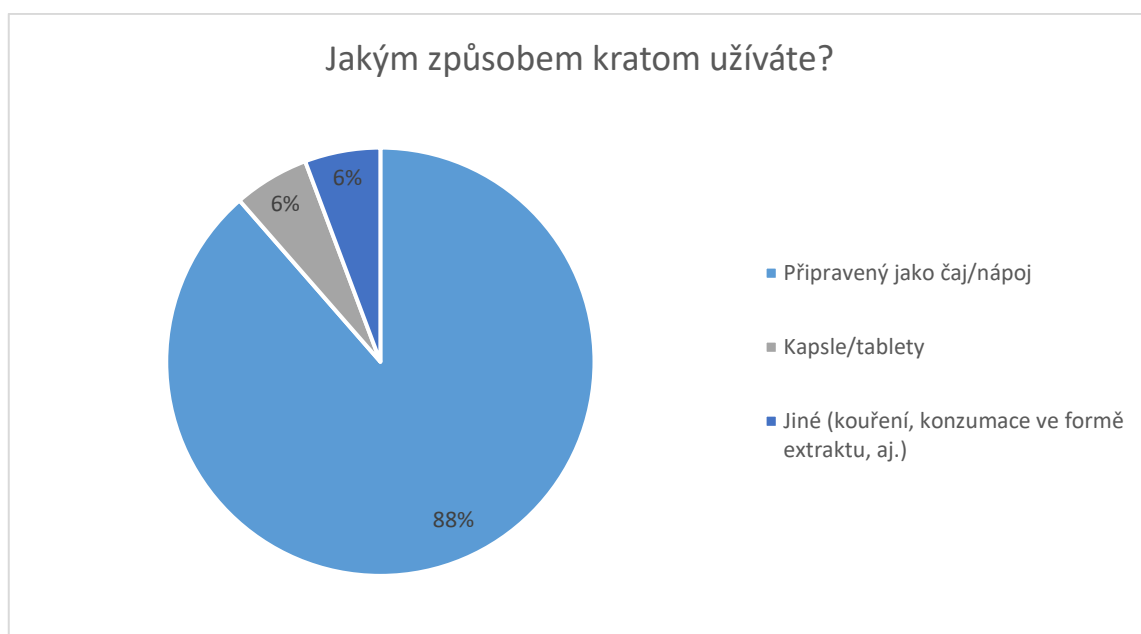
Tab. 13: Jakým způsobem kratom užíváte?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
-------------------	----------	-------

Připravený jako čaj/nápoj	31	88 %
Kapsle/tablety	2	6 %
Jiné (kouření, konzumace ve formě extraktu, aj.)	2	6 %
Celkem	35	100 %

Graf 13: Jakým způsobem kratom užíváte?

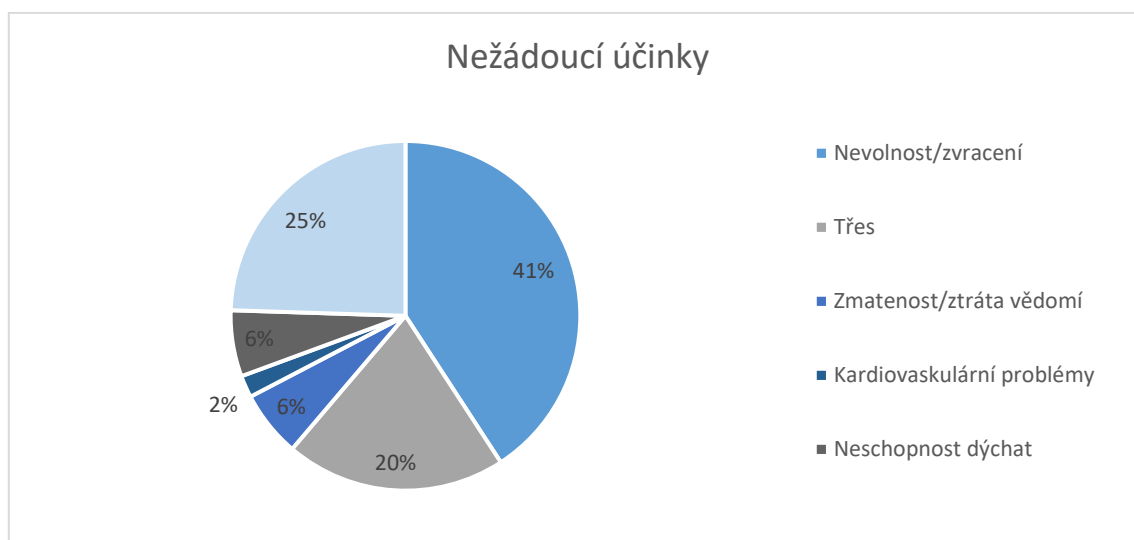
Zde zjišťujeme, jakým způsobem kratom respondenti užívají. Z možných odpovědí se odpověď „připravený jako čaj/nápoj“ jeví jako nejčastější odpověď, kdy ji zvolilo 31 respondentů (88 %). Následuje odpověď „kapsle/tablety“, která má stejný počet odpovědí 2 respondenti (6 %) jako „jiné (kouření, konzumace ve formě extraktu, aj.)“.

Tab. 14: Setkali jste se někdy s nežádoucími účinky kratomu?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Nevolnost/zvracení	20	41 %

Třes	10	20 %
Zmatenost/ztráta vědomí	3	6 %
Kardiovaskulární problémy	1	2 %
Neschopnost dýchat	3	6 %
Nesetkal/a jsem se s žádnými nežádoucími účinky	12	25 %
Jiné – uveďte	0	0 %
Celkem	49	100 %

Graf 14: Setkali jste se někdy s nežádoucími účinky kratomu?

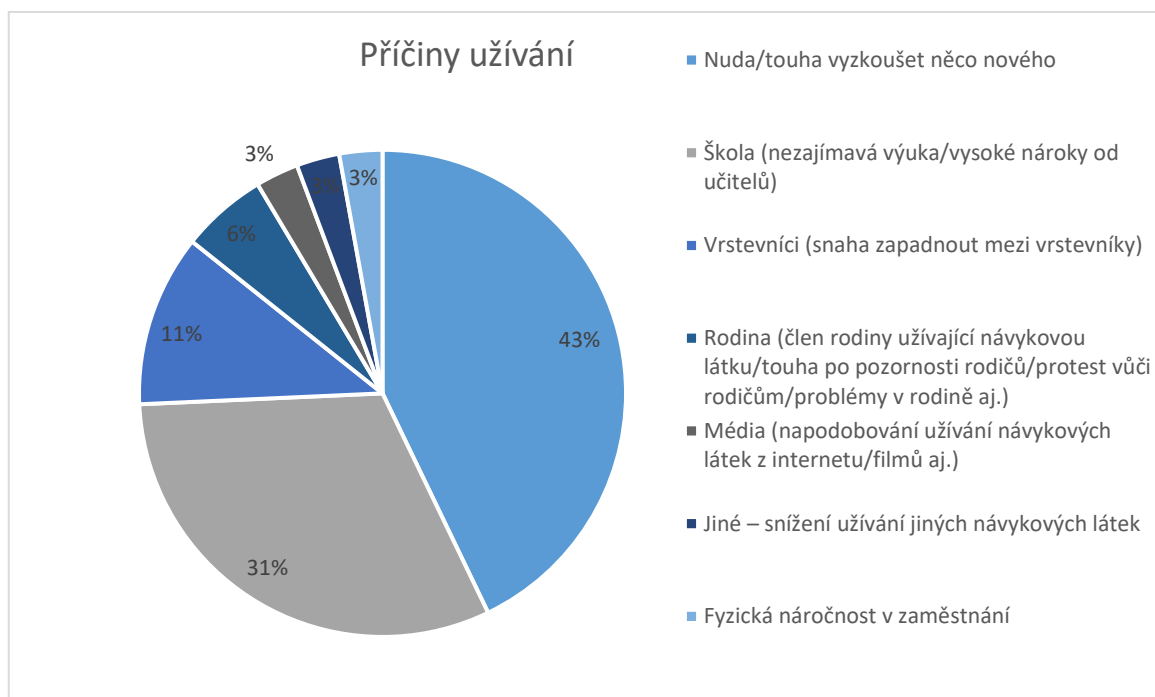
Zde zjišťujeme, že nejrozšířenější odpovědí je zde „nevolnost/zvracení“, kterou zvolilo 20 respondentů (41 %), další nejčastější odpovědí je „nesetkal/a jsem se s žádnými nežádoucími účinky“, kdy tuto odpověď zvolilo 12 respondentů (24 %). Dalších 10 respondentů (20 %) určilo „třes“ jako možnou odpověď. Na stejné pozici pak je „zmatenost/ztráta vědomí“ a „neschopnost dýchat“, kdy tuto odpověď zvolili vždy 3 respondenti (6 %). Nejméně odpovědí zaznamenala odpověď „kardiovaskulární problémy“, kdy tuto odpověď zvolil pouze 1 respondent (2 %). Naopak odpověď „jiné – uveďte“ neodpověděl nikdo.

Tab. 15: Z jakých příčin jste začali kratom užívat?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
-------------------	----------	-------

Nuda/touha vyzkoušet něco nového	15	43 %
Škola (nezajímavá výuka/vysoké nároky od učitelů)	11	31 %
Vrstevníci (snaha zapadnout mezi vrstevníky)	4	11 %
Rodina (člen rodiny užívající návykovou látku/touha po pozornosti rodičů/protest vůči rodičům/problémy v rodině aj.)	2	6 %
Média (napodobování užívání návykových látek z internetu/filmů aj.)	1	3 %
Jiné – snížení užívání jiných návykových látek	1	3 %
Fyzická náročnost v zaměstnání	1	3 %
Celkem	35	100 %

Graf 15: Z jakých příčin jste začali kratom užívat?

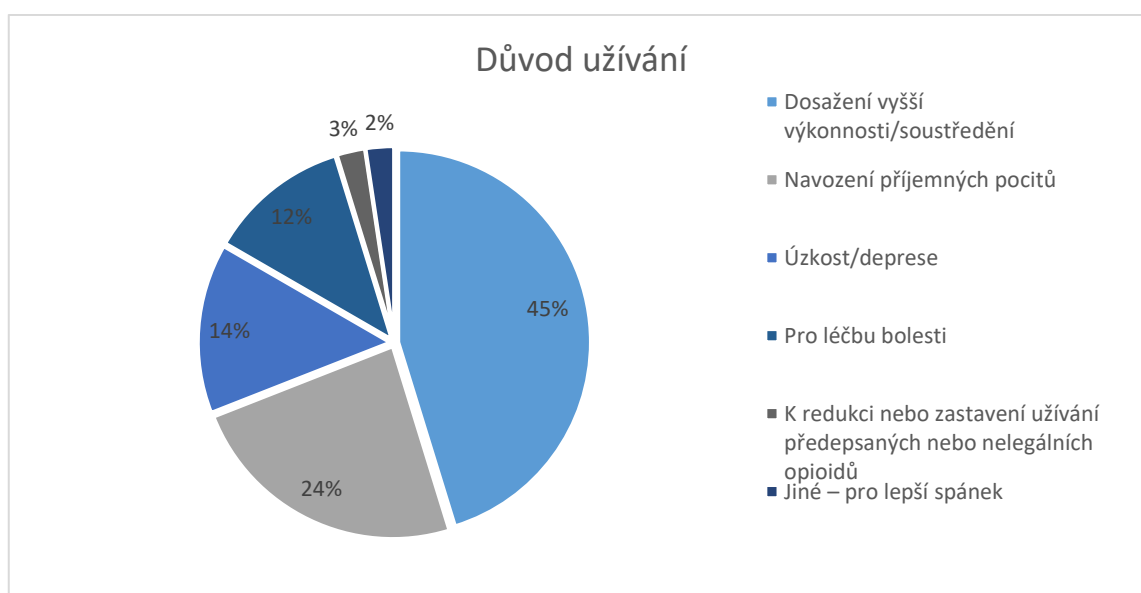

Zde zjišťujeme, že nejčastější příčina užití kratomu je „Nuda/vyzkoušet něco nového“, kdy tuto odpověď zvolilo 15 responzí (43 %). Další nejčastější příčinou je „škola (nezajímavá výuka/vysoké nároky od učitelů)“, kdy tuto odpověď zvolilo 11 responzí (31 %). Odpověď „Vrstevníci (snaha zapadnout mezi vrstevníky)“ zvolili 4 responzí (11 %). Jako příčinu „Rodina (člen rodiny užívající návykovou látku/touha po pozornosti rodičů/protest vůči rodičům/problémy v rodině aj.)“ zvolili 2 responzí (6 %). Další možnou příčinu „Média (napodobování užívání návykových látek z internetu/filmů aj.)“ zvolil 1 responzí (3 %). Další možností bylo uvést jako odpověď „jiné“ kdy 1 (3 %) respondent uvedl příčinu „snížení užívání jiných návykových látek“ a další 1 (3 %) respondent uvedl jako příčinu užívání „fyzická náročnost v zaměstnání“.

Tab. 16: Z jakého důvodu kratom užíváte?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Dosažení vyšší výkonnosti/soustředění	19	45 %
Navození příjemných pocitů	10	24 %
Úzkost/deprese	6	14 %
Pro léčbu bolesti	5	12 %
K redukci nebo zastavení užívání předepsaných nebo nelegálních opioidů	1	3 %
Jiné – pro lepší spánek	1	2 %
Celkem	42	100 %

Graf 16: Z jakého důvodu kratom užíváte?

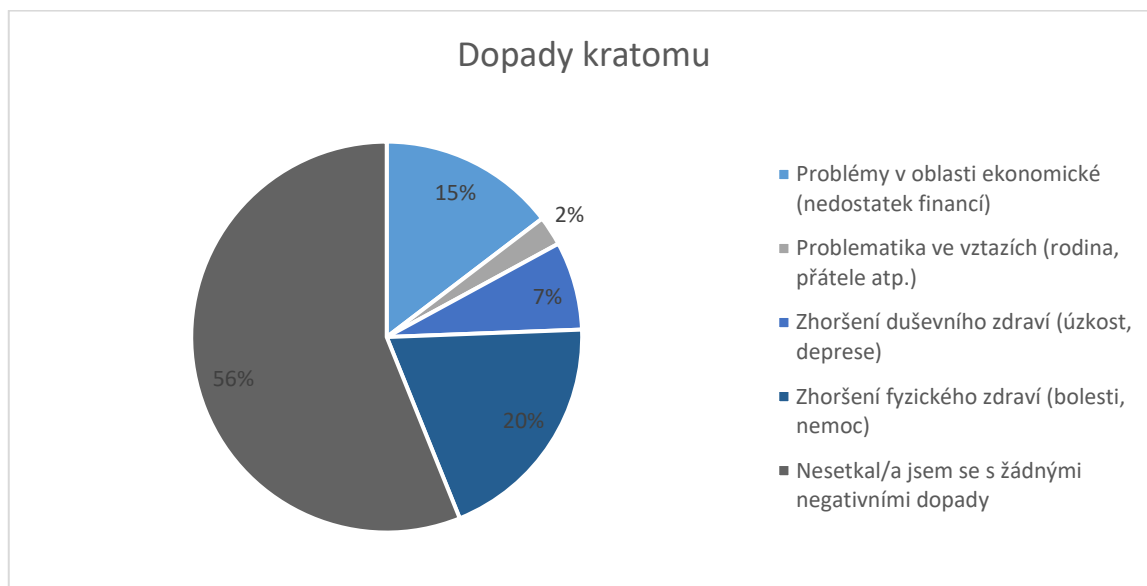

Zde zjišťujeme, jaký mají respondenti důvod k užívání kratomu a jako nejčastější odpovědí je zde „dosažení vyšší výkonnosti/soustředění“, kdy tuto odpověď zvolilo 19 responzí (45 %). Další možností je pak „navození příjemných pocitů“, kdy tuto odpověď uvedlo 10 responzí (24 %). Dalším důvodem pak je „úzkost/deprese“, kdy tuto možnost zvolilo 6 responzí (14 %), méně častou odpověď pak „pro léčbu bolesti“ uvedlo 5 responzí (12 %). Odpověď „k redukci nebo zastavení užívání předepsaných nebo nelegálních opioidů“ zvolil 1 responzí (3 %) a možnost „jiné“ kdy tato odpověď byla pojmenována jako „pro lepší spánek“ taktéž 1 responzí (2 %).

Tab. 17: Pozorujete v současné době nějaké negativní dopady kratomu?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Problémy v oblasti ekonomické (nedostatek financí)	6	15 %
Problematika ve vztazích (rodina, přátelé atp.)	1	2 %
Zhoršení duševního zdraví (úzkost, deprese)	3	7 %
Zhoršení fyzického zdraví (bolesti, nemoc)	8	20 %
Nesetkal/a jsem se s žádnými negativními dopady	23	56 %
Jiné – uveďte	0	0 %
Celkem	41	100 %

Graf 17: Pozorujete v současné době nějaké negativní dopady kratomu?

Zde zjišťujeme, že nejčastěji uváděnou odpovědí je zde „nesetkal/a jsem se s žádnými negativními dopady“ kdy tuto odpověď zvolilo 23 responzí (56 %). Druhým nejčastějším dopadem je zde „zhoršení fyzického zdraví (bolesti, nemoc)“, kdy tuto odpověď zvolilo 8 responzí (20 %). Odpověď „problémy v oblasti ekonomické (nedostatek financí) uvedlo 6 responzí (15 %) a „zhoršení duševního zdraví (úzkost, deprese)“ zvolili 3 responzí (7 %).

Nejméně častým dopadem je pak „problematika ve vztazích (rodina, přátelé atp.)“ kdy tuto odpověď zvolil 1 responzí (2 %) a nikdo neuvedl „jiné“.

5 INTERPRETACE DAT

Tato kapitola je věnována odpovědím na hlavní výzkumnou otázku a dílčí výzkumné otázky. Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit a popsat příčiny a dopady užívání kratomu u studentů.

Podle výzkumu jsme zjistili, že mezi hlavní příčiny užívání kratomu je právě nuda, či vyzkoušet něco nového. To může souviset právě se stadiem experimentování, kdy tato motivace může vycházet z faktorů, jako je nuda, či touha po nových zážitcích (Vágnerová, 1999). Tuto skutečnost můžeme srovnat i s výzkumem, která byla realizována v Malajsii (Khalid et al., 2021) a to mezi šestnáctiletými dětmi. U dětí byla nejčastější příčinou užívání kratomu zapadnutí mezi vrstevníky. Vzhledem k tomu, že se jednalo o skupinu dětí ve věku šestnáct let, domnívám se, že proto se výsledky tohoto výzkumu liší. Jelikož zde odpovídali starší respondenti, již neměli takovou potřebu zapadat mezi vrstevníky, ale spíše využili kratom právě z nudy. Dále jsme se zabývali dopady užívání kratomu. Ve výzkumu jsme se zaměřili na otázku, zda respondenti pozorují v současné době nějaké negativní dopady kratomu. Nejčastější uváděnou odpovědí byla odpověď, že se nesetkali s žádnými negativními dopady. Zde bychom chtěli podotknout skutečnost, že až 23% responzí uvedli, že kratom jen zkusili a tak se domníváme, že pro tuto odpověď není dostatek informací. Také bychom chtěli uvést fakt, že negativní účinky jsou vzácné, pokud se kratom užívá v malých dávkách, naopak dlouhodobými dopady užívání, které byly hlášeny po více než roce pravidelné konzumace byly: ztráta hmotnosti, dehydratace, zácpa, nebo také únava (Saingam et al., 2013; Vicknasingam et al., 2010).

Dílčí výzkumné otázky

DVO1: Jaké potíže či problémy se u studentů vyskytují při pravidelném užívání kratomu?

Na tuto dílčí otázku nám odpovídá otázka číslo 14: Setkali jste se někdy s nežádoucími účinky kratomu? A také otázka číslo 17: Pozorujete v současné době nějaké negativní dopady kratomu? Výsledky ukázaly, že nejčastějšími nežádoucími účinky užívání kratomu je nevolnost či zvracení. Toto tvrzení nám potvrzuje Vostřelová et al., 2021, kdy mezi nejběžnějšími nežádoucími účinky kratomu patří nevolnost a zvracení.

DVO2: Jaké je důvod užívání kratomu?

Na tuto otázku nám odpovídá otázka číslo 16: Z jakého důvodu kratom užíváte?

Výsledky ukázaly, že nejčastějším důvodem užívání kratomu je dosažení vyšší výkonnosti či soustředění. Například výzkum, který uvádí, že respondenti užívají kratom hlavně k úlevě od bolesti, k léčbě související s náladou, jako je úzkost či deprese (Garcia-Romeu et al., 2020), setímto tedy důvody užívání kratomu neshodují s možným výzkumem.

DVO3: Jaká je informovanost respondentů o rizicích spojených s užíváním kratomu?

Na tuto otázku nám odpovídá otázka číslo 7: Je podle Vás kratom návykový?

Výsledky ukázaly, že podle 29 uživatelů (83 %) je kratom návykový a podle 6 uživatelů (17 %) kratom návykový není. Tuto skutečnost se nám nepodařilo nijak potvrdit, či vyvrátit, z důvodu nedostatečných výzkumů.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala příčinami a dopady užívání kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů. Stanovený hlavní výzkumný cíl práce byl zjistit a popsat příčiny a dopady užívání kratomu.

Práce se skládá z teoretické a praktické části, kdy teoretická část obsahuje dvě hlavní kapitoly, ve kterých je podrobně popsán co je to kratom, jak se užívá, k čemu se vlastně užívá, jaké jsou možné nežádoucí účinky této látky, co může tato látka způsobovat a také jak je to s legálností v ČR a jak ve světě. Také zde jsou podrobně popsány možné příčiny, důvody a dopady užívání návykových látek, jako je vliv rodiny, vrstevníků, školy, ale také jak vzniká závislost na návykových psychoaktivních látkách čímž kratom je. Nemožu opomenout ani subkapitolu s popisem mladé dospělosti, kam studenti vysoké školy spadají a subkapitolu s názvem studenti vysokých škol.

Praktická část byla vypracována kvantitativním šetřením, díky kterému jsme zjistili, že pouze 35 % studentů užila někdy kratom. Tento výzkum probíhal formou online dotazníků, který obsahoval 17 otázek. Prostřednictvím dotazníků byla nasbírána data, která umožnila zodpovědět všechny dílčí výzkumné otázky.

Výzkum ukázal, že většina respondentů nejsou uživateli kratomu. Pokud ale shrneme celý výzkum, tak nejčastěji užitá látka za posledních 12 měsíců se ukázal alkohol, tabák a marihuana. Pouze 4 respondenti neslyšeli o látce kratom a pouze 35% někdy užilo kratom. Až 83% z 35 uživatelů si myslí, že je kratom návykový a nejčastější doba užití kratomu byla na střední škole. Respondenti nejčastěji získávali informace o kratomu od známých (85 %). Respondenti také uvedli, že nejčastěji užívají kratom méně než 3 měsíce (43 %) a nejčastěji jej pouze zkusili. Naposledy jej užili v posledním roce (23 %) v podobě připraveného čaje či nápoje (88 %). Nejčastějším nežádoucím účinkem byla nevolnost či zvracení (41 %) a za nejrozšířenější příčinu užití můžeme považovat nudu, či touhu vyzkoušet něco nového (43 %). V neposlední řadě se dosažení vyšší výkonnosti, či soustředění ujalo jako nejčastější odpovědí pro důvod užívání a 56% respondentů se nesesetkalo s žádnými negativní dopady.

Dle mého názoru studenti kratom užili hlavně z důvodu „vyzkoušet něco nového“ a tímto výsledkem jsem byla značně překvapena. Každopádně je tento výzkum pozitivní, protože většina kratom nikdy neužila.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

podle použité citační normy

AFZAL, Hasnain, Michael ESANG a Sabreen RAHMAN. *Psychiatry and Behavioral Sciences, Nassau University Medical Center, East Meadow, USA* [online]. 2020 [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: doi:10.7759/cureus.6588

ČESKO. § 3 písm. f) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách - znění od 1. 1. 2024. In: <i>Zákony pro lidi.cz</i> [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 18. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#p3-1-f>

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). *Kratom (Mitragyna speciosa) drug profile*. Získáno z: https://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/kratom_en.

CHOMYNOVÁ et al., 2023. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2023* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky [cit. 2024-03-05]. ISBN 978-80-7440-323-1. Dostupné

z: https://www.drogyinfo.cz/data/obj_files/33917/1244Zpr%C3%A1va%20o%20neleg%C3%A1ln%C3%ADch%20drog%C3%A1ch%20v%20C4%8CR%202023_fin.pdf

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

GRUNDMANN, Oliver, 2017. Patterns of Kratom use and health impact in the US—Results from an online survey. *Drug and Alcohol Dependence* [online]. 176, 63-70 [cit. 2024-03-04]. ISSN 03768716. Dostupné z: doi:10.1016/j.drugalcdep.2017.03.007

GRUNDMANN, Oliver, Robert G. HENDRICKSON a Michael I. GREENBERG, 2023. *Kratom: History, pharmacology, current user trends, adverse health effects and potential benefits*. *Disease-a-Month* [online]. 69(6) [cit. 2024-02-27]. ISSN 00115029. Dostupné z: doi:10.1016/j.disamonth.2022.101442

HAJNÝ, Martin. *O rodičích, dětech a drogách*. Pro rodiče. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0135-9.

HASSAN, Z., Muzaimi, M., Navaratnam, V., Yusoff, N. H. M., Suhaimi, F. W., Vadivelu, R., Vicknasingam, B. K., Amato, D., Von Hörsten, S., Ismail, N. I. W., Jayabalan, N., Hazim, A. I., Mansor, S. M., & Müller, C. P.. (2013). *From Kratom to mitragynine and its derivatives: Physiological and behavioural effects related to use, abuse, and addiction*. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 37(2), 138–151. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2012.11.012>

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4674-6.

JANÍK, Alojz, DUŠEK, Karel. *Drogy a společnost*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990. *Život a zdraví* (Avicenum). ISBN 80-201-0087-3

JEDLIČKA, Richard, 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis. ISBN 80-7312-038-0.

KACHLÍK, Petr. *Deskripce drogové scény a prevence závislostí na 6 fakultách MU v Brně*. In *Sborník z celostátní konference s mezinárodní účastí XXXIII. Ostravské dny dětí a dorostu*. 1. vyd. Ostrava: ČLS JEP, 2005. s. 272-288. ISBN 80-7329-107-X.

KACHLÍK, Petr. *Mapování drogové scény, aktivit a úrovně protidrogové prevence na Masarykově univerzitě: škola a zdraví pro 21. století, 2011*. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2011. ISBN 978-80-210-5724-1.

KAPP, Friedrich G. et al., 2011. *Intrahepatic Cholestasis Following Abuse of Powdered Kratom (Mitragyna speciosa)*. *Journal of Medical Toxicology* [online]. 7(3), 227-231 [cit. 2024-02-29]. ISSN 1556-9039. Dostupné z: [doi:10.1007/s13181-011-0155-5](https://doi.org/10.1007/s13181-011-0155-5)

Khalid, K., KuMdSaad, S., Soelar, S. A., Mohamed Yusof, Z., & Warijo, O. (2021). *Exploring adolescents' practice and perspective on the use and misuse of kratom in northwest Malaysia*. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*, 0(0), 1–12. <https://doi.org/10.1080/15332640.2021.1906816>

KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra et al. *Člověk – prostředí – výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2

KRAUS, Blahoslav, HRONCOVÁ, Jolana a kol. *Sociální patologie*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-080-1

KRATINA, Tomáš. (2017, April). *Kratom – specifikace nové návykové látky v Evropě*. Drugs and forensics bulletin: Bulletin Národní protidrogové centrály, XXIII, 4-9. Available from: <https://www.policie.cz/soubor/bulletin-04-2017.aspx>

MAHDALÍČKOVÁ, Jana, 2014. *Víme o drogách všechno?* Praha: WoltersKluwer. ISBN 978-80-7478-589-4.

MEDKOVÁ, Aneta, 2023. *Užívání kratomu v České republice: dotazníkové šetření*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN. Vedoucí práce Vacek, Jaroslav.

MRAVČÍK Viktor, VAŘEKOVÁ Zuzana a JANÍKOVÁ Barbara, 2022. *Analýza situace v oblasti užívání návykových látek s důrazem na výskyt tzv. rizikového (problémového) užívání drog a jeho dopadů v Praze* [online]. Praha: Společnost Podané ruce [cit. 2024-03-18].

Dostupné z: https://www.praha.eu/file/3463379Analyza_adi_situace_Praha_brezen_2022.pdf

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4550-7.

NEŠPOR, Karel. Jak pomoci svému dítěti odmítat alkohol a drogy. In: *Medicina.cz* [online]. 1999 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://medicina.cz/clanky/2625/34/Jak-pomoci-svemu-diteti-odmitat-alkohol-a-drogy/>

PARENT, Mike C., Nathaniel W. WOZNICKI a Jackie YANG. Demographic and behavioral factors associated with kratom use among U.S. college students. *Journal of American College Health* [online]. 1-5 [cit. 2024-03-28]. ISSN 0744-8481. Dostupné z: [doi:10.1080/07448481.2022.2112584](https://doi.org/10.1080/07448481.2022.2112584)

PENZAK, S.R.; DURKHAM, S.H.; PHILLIPPE, H.M.; FOX, B.I. Knowledge of Kratom among Alabama Pharmacists. *Pharmacy* **2024**, *12*, 6. <https://doi.org/10.3390/pharmacy12010006>

PLAČKOVÁ, Martina a KASAL Matěj, 2022. *KRATOM: SLIBNÝ LÉK, NEBO NEBEZPEČNÝ DROGA?* [online]. 6 [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2022_5_204_209.pdf

Policie České republiky [online], 2023. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kratom-bezpecny-prirodni-stimulant-nebo-nebezpecna-droga.aspx>

POHANKA, Miroslav a FUSEK Josef, 2023. *Kratom a jeho působení na organismus* [online]. Fakulta vojenského zdravotnictví, Univerzita obrany v Brně, Třebešská 1575, Hradec Králové, Česká republika [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: doi:10.31482/mmsl.2023.001

Postgraduální medicína: odborný časopis pro lékaře, 2020. Praha: Strategie. ISSN 1212-4184.

PRESL, Jiří. *Drogová závislost: může být ohroženo i vaše dítě?* 2. rozšíř. vyd. Praha: Maxdorf, 1995. 88 s. Medica. ISBN 80-85800-25-X

Provazníková, H., Schneiderová, D. (2005). Zátěž vysokoškolským studiem

PROZIALECK, Walter & Jivan, Jateen & Andurkar, Shridhar. (2012). *Pharmacology of Kratom: An Emerging Botanical Agent With Stimulant, Analgesic and Opioid-Like Effects*. *The Journal of the American Osteopathic Association*. 112. 792-9. 10.7556/jaoa.2012.112.12.792.

PRŮCHA, Jan, 2013. *Moderní pedagogika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0456-5.

RAFFA, R. B., PERGOLIZZI, J. V., TAYLOR, R., OSSIPOV, M. H., & NEMA Research Group. (2018). *Nature's first "atypical opioids": Kratom and mitragynines*. *Journal of clinical pharmacy and therapeutics*, 43(3), 437-441

ROUBÍK, Lukáš a ŠINDELÁŘ Miloslav, 2023. *KRATOM – zázračná bylina, nebo nebezpečná droga? Výživa a Potraviny* [online]. (2), 18-21 [cit. 2024-03-18]. ISSN 1211846X. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edb&an=163976354&scope=site>

SINGH, Darshan, Suresh NARAYANAN a Balasingam VICKNASINGAM, 2016. *Traditional and non-traditional uses of Mitragynine (Kratom): A survey of the literature*. *Brain Research Bulletin* [online]. **126**, 41-46 [cit. 2024-02-29]. ISSN 03619230. Dostupné z: doi:10.1016/j.brainresbull.2016.05.004

SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada).

ISBN 978-80-247-4054-6

VÁGNEROVÁ, Marie, 1999. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-214-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava, 2002. *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi : [podkladový materiál pro studenty kombinované formy doplňujícího pedagogického studia]*. Praha: Univerzita Karlova. Texty pro distanční studium. ISBN 80-7290-077-3.

Vicknasingam, B., Narayanan, S., Beng, G. T., & Mansor, S. M. (2010). *The informal use of ketum (Mitragyna speciosa) for opioid withdrawal in the northern states of peninsular Malaysia and implications for drug substitution therapy*. *International Journal of Drug Policy*, 21(4), 283–288. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2009.12.003>

VOSTŘELOVÁ, Z., VAJDLOVÁ, D., VACEK, J., MRAVČÍK, V. *Užívání a informovanost o kratomu: dotazníková šetření mezi vysokoškolskými studenty*. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi*. 2021; 4(3), 142–148; doi: 10.35198/APLP/2021-003-0001.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Tab. Tabulka

SEZNAM PŘÍLOH

Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník

Dotazník pro potřeby výzkumného šetření Fakulta humanitních studií – Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Vážená paní, vážený pane,

dovolte, abych se na Vás obrátila s prosbou o spolupráci v rámci výzkumného šetření při zpracování bakalářské práce na téma „Příčiny a dopady užívání kratomu u studentů humanitně orientovaných oborů“, která je realizována Nikolou Šiškovou.

Cílem dotazníkové šetření je zjistit a popsat příčiny a dopady užívání kratomu u studentů vysokých škol.

Výsledky budou zpracovány v rámci bakalářské práce. Dále bych Vás chtěla informovat o tom, že dotazník je zcela anonymní.

Na závěr bych Vám chtěla velmi poděkovat za účast a čas strávený vyplňováním dotazníku.

V případě nejasností mě neváhejte kontaktovat.

S poděkováním, Nikola Šišková

Kontakt:

Nikola Šišková

Fakulta humanitních studií

Tomáše Bati ve Zlíně

Štefánikova 5670, 760 01 Zlín, Česká republika

E-mail: n_siskova@utb.cz

1. Pohlaví respondentů

- a. Žena
- b. Muž
- c. Nechci uvést

2. Jaký je Váš věk?

- a. 19 až 20
- b. 21 až 22
- c. 23 až 24
- d. 25 a více

3. Do které formy studia spadáte?

- a. Bakalářský program
- b. Magisterský program
- c. Navazující Magisterský program

4. Užili jste některé z uvedených látek za posledních 12 měsíců?

- a. Alkohol
- b. Antidepresiva
- c. Benzodiazepiny
- d. Marihuana
- e. Kokain
- f. Halucinogeny
- g. Opioidy
- h. Tabák

ch. Žádné z výše uvedených

i. Jiné – uveďte

5. Slyšeli jste někdy o návykové látce zvané kratom?

a. Ano

b. Ne

6. Užili jste někdy kratom?

a. Ano

b. Ne

Na otázky 7 - 17 odpovídejte pouze tehdy, pokud jste v otázce 6 odpověděli Ano

7. Je podle Vás kratom návykový?

a. Ano

b. Ne

8. Kdy jste poprvé užili kratom?

a. Základní škola

b. Střední škola

c. Vysoká škola

9. Jak jste se o kratomu dozvěděli?

a. Z internetu

b. Od známých

c. Z automatu na kratom

- d. Skrze odbornou literaturu
- e. Skrze studium bylin a psychoaktivních látek
- f. Jiná – uveďte

10. Jak dlouho kratom užíváte?

- a. Méně než 3 měsíce
- b. 4 – 6 měsíců
- c. 7 – 12 měsíců
- d. 1 – 2 roky
- e. 3 – 5 let
- f. Více jak 5 let

11. Jak často kratom užíváte?

- a. 1x měsíčně
- b. 2 – 4x měsíčně
- c. 2 – 3x týdně
- d. 4 – 6 týdně
- e. Denně

12. Kdy jste naposledy užili kratom?

- a. V posledních 24 hodinách
- b. V posledním týdnu
- c. V posledním měsíci
- d. V posledním roce
- e. Déle než rok

13. Jakým způsobem kratom užíváte?

- a. Kapsle/tablety
- b. Připravený jako čaj/nápoj
- c. Jiné (kouření, konzumace ve formě extraktu, aj.)

14. Setkali jste se s nějakými nežádoucími účinky kratomu?

- a. Nevolnost/Zvracení
- b. Třes
- c. Neschopnost dýchat
- d. Zmatenost/Ztráta vědomí
- e. Kardiovaskulární problémy
- f. Neseťkal (a) jsem se se žádnými nepříznivými účinky
- g. Jiné – uveďte

15. Z jakých příčin jste kratom začali užívat?

- a. Rodina (člen rodiny užívající návykovou látku/touha po pozornosti rodičů/protest vůči rodičům/problémy v rodině, aj.)
- b. Vrstevníci (snaha zapadnout mezi vrstevníky)
- c. Škola (nezajímavá výuka, vysoké nároky od učitelů)
- d. Média (napodobování užívání návykových látek z internetu, filmů, aj.)
- e. Nuda/Touha vyzkoušet něco nového
- f. Jiné – uveďte

16. Z jakého důvodu kratom užíváte?

- a. Úzkost/Deprese
- b. Pro léčbu bolesti
- c. Navození příjemných pocitů
- d. Dosažení vyšší výkonosti/soustředění
- e. K redukci, nebo zastavení užívání předepsaných nebo nelegálních opioidů
- f. Jiné - uveďte

17. Uveďte, jak často se setkáváte s následujícími dopady?

- a. Zhoršení fyzického zdraví (bolesti, nemoci)
- b. Zhoršení duševního zdraví (úzkost, deprese)
- c. Problematika ve vztazích (rodina, přátelé atp.)
- d. Problémy v oblasti ekonomické (nedostatek financí)